

Νεκρικοί διάλογοι (Λουκιανός)

Οι «Νεκρικοί διάλογοι», είναι το περίφημο έργο του μεγάλου Σύρου συγγραφέα και σοφιστή του 1ου μ.Χ. αιώνα, του Λουκιανού του Σαμοσατέα (120 μ.Χ-192 μ.Χ.).

Ο Λουκιανός, έγραψε περισσότερα από 80 έργα, όλα δε στην αττική διάλεκτο. Ταξίδεψε σ' όλες σχεδόν τις χώρες του αρχαίου ρωμαϊκού κράτους. Έμαθε τη ρητορική κι εργάστηκε αρχικά ως δικηγόρος. Αργότερα όμως έγινε και σοφιστής, επιδεικνύοντας τη τέχνη του στα πανηγύρια και τις εορτές.

Η γενέτειρά του Λουκιανού, τα Σαμόσατα της Συρίας, ήταν μια πόλη πλούσια, συγκοινωνιακός κόμβος του δρόμου που οδηγούσε από τη Μικρά Ασία στην Ινδία. Ο πληθυσμός αποτελούσε ένα ιρανο-σημιτικό μείγμα, επιφανειακά εξελληνισμένο. Έτσι ο Λουκιανός πήρε ελληνική παιδεία. Το γεγονός αυτό, αλλά κι η μέτρια επαγγελματική του επιτυχία, τον έκαναν να μην νιώθει ποτέ πλήρως ενταγμένος στην εποχή του και ιδιαίτερα στο πνεύμα χλιδής και εκλέπτυνσης των ελληνορωμαϊκών πόλεων τις οποίες επισκέφθηκε για να διδάξει.

Παρά τη μέτρια επιτυχία του εν ζωή, ο Λουκιανός ήταν από τους συγγραφείς που τα έργα τους γνώρισαν μεγάλη διάδοση μεταγενέστερα. Στο στόχαστρο του Λουκιανού βρέθηκαν κυρίως τρία θέματα: Οι ανθρώπινες αδυναμίες, η φιλοσοφία και η θρησκεία, ιδιαίτερα όταν εκδηλωνόταν με φαινόμενα θρησκοληψίας και ευπιστίας από πλευράς των ανθρώπων.

Παραδόξως, ο Λουκιανός όχι μόνο διαβαζόταν στο Βυζάντιο κι ήταν αγαπητός στους κύκλους διανοουμένων, όπως ο πατριάρχης Φώτιος, αλλά αποτελούσε διδακτική πηγή, όπως φαίνεται από το «Γνωμολόγιον» του Ιωάννη Γεωργίδη (τέλος 9ου αιώνα). Το σατιρικό του ύφος ήταν μάλιστα τόσο επιτυχημένο, ώστε

αρκετοί Βυζαντινοί συγγραφείς τον αντέγραψαν, με πρώτο και κυριότερο τον Λέοντα τον Σοφό (10ος αιώνας). Βέβαια, ο σκεπτικισμός του, αλλά κι η ενασχόλησή του με θέματα θρησκευτικά και το γεγονός ότι σε αρκετά από τα έργα του καταφέρεται κατά των χριστιανών έκανε άλλους Βυζαντινούς, όπως τον Αρέθα (β΄ μισό 9ου αιώνα) και τον συντάκτη της «Σούδας» να τον κατακρίνουν με τρόπο πολύ αυστηρό.

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης, τα έργα του αντιγράφηκαν από Ιταλούς γραφείς και μέχρι τα μέσα του 15ου αιώνα είχαν κάνει την εμφάνισή τους και οι πρώτες μεταφράσεις στα λατινικά. Οι Λατίνοι μεταφραστές και φιλόλογοι εκτίμησαν ιδιαίτερα το χιούμορ, το διεισδυτικό πνεύμα αλλά και το αίσθημα ηθικής του Λουκιανού και δεν πτοήθηκαν από την ανοιχτά αντιχριστιανική του διάθεση.

Ο Λουκιανός απεχθάνεται την εξεζητημένη χρήση της γλώσσας, τα παραφορτωμένα ρητορικά σχήματα, τη σοβαροφάνεια και την άμετρη χρήση της αττικής διαλέκτου (υπεραττικισμός), και δεν χάνει ευκαιρία να τα σατιρίσει. Στα έργα του συχνά χλευάζει τους φιλοσόφους και τους ρήτορες για τον γεμάτο στόμφο λόγο τους, αντλώντας πιθανότατα και από τα προσωπικά του βιώματα ως ρήτορα κατά την νεότητά του.

Μια ακόμη τολμηρή καινοτομία του Λουκιανού είναι ότι ανέμειξε πεζό με ποιητικό λόγο. Οι διάλογοί του συχνά διανθίζονται με εκλεκτά ποιητικά αποσπάσματα και παροιμιώδεις φράσεις, που δίνουν ζωντάνια στη ροή του κειμένου.

Ο λόγος του Λουκιανού είναι αιχμηρός και διεισδυτικός. Με μεγάλη οξύνοια αποκαλύπτει και καυτηριάζει τα σφάλματα των συγχρόνων του: Τη διαφθορά των ηθών, την κενοδοξία των φιλοσόφων, τη σχολαστικότητα των γραμματικών καθώς και τη δεισιδαιμονία και τη μωρία του απλού λαού. Απέναντι σε όλα τούτα τοποθετεί το ελληνικό ιδεώδες, το «μέτρον» ως φιλοσοφημένη στάση ζωής. Συχνά ειρωνεύεται τις υπερβολές της μυθολογίας, όπως αυτή εκφράζεται στην ποίηση, και δεν διστάζει να θίξει ακόμη και «ιερά τέρατα» της ποιητικής παράδοσης, όπως ο Όμηρος. Στην τάση του προς απομυθοποίηση είναι εμφανείς οι επιρροές που δέχτηκε από την επικούρεια φιλοσοφία.

Συχνά καταλογίζεται στον Λουκιανό ότι ασκεί κριτική χωρίς ουσιαστικά να προτείνει λύσεις, ότι «γκρεμίζει» χωρίς να οικοδομεί κάτι νέο στη θέση των αξιών που αποκαθλώνει. Μπορεί ωστόσο να υποστηρίξει κανείς ότι με την κριτική του

οδηγεί τον αναγνώστη σε μια πιο σοβαρή και υπεύθυνη στάση ζωής, στην πορεία για την εξεύρεση λύσεων.

Τα ωραιότερα από τα έργα του είναι γραμμένα διαλογικά, και σ' αυτά ειρωνεύεται (μαστιγώνοντάς τα), τα ελαττώματα της δεισιδαιμονίας, της τυπολατρίας των γραμματιζόμενων και της προσποίησης των ασχολούμενων με τη φιλοσοφία. Έτσι, αναδείχθηκε σε ικανότητα των ανθρώπινων παθών και αδυναμιών, που με τον χλευασμό τους, επεδίωξε να τα θεραπεύσει ή έστω, σε σημαντικό βαθμό, να τα περιορίσει.

Στους «Νεκρικούς διαλόγους», που είναι 30 και αποτελούν ένα από τα καλύτερα έργα του και ίσως το πιο γνωστό, ο Λουκιανός, παρουσιάζει νεκρούς να συνομιλούν για ζητήματα της εγκόσμιας ζωής. Θέλει μ' αυτόν τον πρωτότυπο τρόπο να καυτηριάσει και να χλευάσει τις θρησκευτικές ιδέες και τις αντιλήψεις των ανθρώπων του 1ου μ.Χ. αιώνα, για τη μεταθανάτια ζωή, πριν ακόμα διαδοθεί ο Χριστιανισμός και ενώ η πίστη για τους αρχαίους θεούς ξεπέφτει.

Ο Λουκιανός, στους «Νεκρικούς διαλόγους», δεν αναπτύσσει φιλοσοφικές θεωρίες, παρ' όλο που μένει πιστός στην κυνική φιλοσοφία, που κατακρίνει αμείλικτα την κοινωνική αθλιότητα, περιφρονεί τα εγκόσμια και τον θάνατο και ικανοποιείται με τα υπάρχοντα. Στους αρκετούς από τους διαλόγους, ο Λουκιανός, θέτει ως πρωταγωνιστές, που αναλαμβάνουν να διακωμωδήσουν διάφορες καταστάσεις, τους κυνικούς φιλόσοφους, τους οποίους είχε σε ιδιαίτερη εκτίμηση, όπως τον Διογένη, τον Μένιππο, τον Αντισθένη και τον Κράτη ...

Χάρων, Ερμής, Μένιππος και διάφοροι νεκροί

Χάρων: Λοιπόν, ακούστε πως έχει η κατάσταση... Η βάρκα, όπως βλέπετε, είναι μικρή και σάπια και μπάζει από παντού νερά. Με την παραμικρή κλίση μπορεί ν' ανατραπεί και να βουλιάξει. Εσείς δε, ήρθατε πολλοί μαζί την ίδια ώρα, έχοντας μαζί σας τόσα πολλά πράγματα κι αν μπείτε μ' αυτά πολύ φοβάμαι μήπως το μετανιώσετε όσοι δεν ξέρετε να κολυμπάτε.

Ερμής: Πώς να το κάνουμε λοιπόν, για να ταξιδέψουμε με ασφάλεια;

Χάρων: Θα σας πω... Πρέπει να μπείτε στη βάρκα γυμνοί και ν' αφήσετε όλα αυτά τα περιττά πράγματα στην ακτή, διότι ακόμα κι έτσι, μόλις που σας χωράει. Κι

εσύ, Ερμή, πρόσεξε, να μη δεχθείς πλέον κανέναν απ' αυτούς που να μη είναι γυμνός και να μην έχει αφήσει τα πράγματά του, όπως είπα. Να σταθείς στην αποβάθρα, να τους εξετάζεις έναν έναν και να τους παραλαμβάνεις αφού τους αναγκάζεις να μπαίνουν γυμνοί.

Ερμής: Καλά λες. Αυτό θα κάνω. Εσύ ο πρώτος ποιός είσαι;

Μένιππος: Εγώ είμαι ο Μένιππος. Να η σακούλα μου, Ερμή, και η μαγκούρα μου ρίχτηκαν στην λίμνη. Την κάπα μου ούτε καν την έφερα και μου φαίνεται ότι έκανα καλά.

Ερμής: Πέρνα, Μένιππε, λαμπρέ άνθρωπε, και πιάσε την πρώτη θέση δίπλα στον βαρκάρη, στο ψηλότερο μέρος της βάρκας, για να βλέπεις όλους τους συνταξιδιώτες σου. Κι αυτός εδώ ο μορφονιός ποιός είναι;

Χάρων: Ο Χαρμόλαος απ' τα Μέγαρα, ο αξιέραστος, ο οποίος για κάθε φίλημα έπαιρνε δύο τάλαντα.

Ερμής: Γδύσου λοιπόν και βγάλε την ομορφιά και τα χείλη μαζί με τα φιλήματα και τα πυκνά μαλλιά και τα κόκκινα μάγουλα κι ολόκληρο το δέρμα. Εντάξει είσαι. Είσαι ελαφρύς και μπορείς να μπεις. Κι αυτός εδώ, ο αγριομάτης, που φοράει τον κόκκινο βασιλικό μανδύα και το στέμμα, ποιός είναι;

Λάμπιχος: Είμαι ο Λάμπιχος, ο τύραννος των Γελώνων.

Ερμής: Και γιατί λοιπόν, Λάμπιχε, ήρθες με τόσες αποσκευές;

Λάμπιχος: Και πώς αλλιώς τότε; Έπρεπε να έρθω γυμνός, βρε Ερμή, εγώ ένας βασιλιάς;

Ερμής: Δεν είσαι βασιλιάς, αλλά νεκρός, οπότε αυτά να τ' αφήσεις.

Λάμπιχος: Να, πετάω τα πλούτη.

Ερμής: Και την αλαζονεία να πετάξεις, Λάμπιχε, και την υπεροψία, διότι αποτελούν βάρος για τη βάρκα και τα δύο μαζί.

Λάμπιχος: Τουλάχιστον επίτρεψέ μου, να έχω το στέμμα και τον μανδύα μου.

Ερμής: Όχι. Πέταξέ τα κι αυτά..

Λάμπιχος: Καλά. Τί άλλο; Γιατί όπως βλέπεις, τα πέταξα όλα.

Ερμής: Και την σκληράδα, την κουταμάρα, το θράσος και την ξετσιπωσιά, κι αυτά να τ' αφήσεις.

Λάμπιχος: Να, σου ικανοποίησα κι αυτή την απαίτηση και τώρα είμαι γυμνός.

Ερμής: Πήγαινε μέσα τώρα. Κι εσύ, ο χοντρούλης, ποιός είσαι;

Δαμασίας: Ο Δαμασίας ο αθλητής.

Ερμής: Ναι, φαίνεσαι, σε αναγνωρίζω. Σε είδα πολλές φορές στις παλαισטרές.

Δαμασίας: Ναι, Ερμή. Αλλά δέξου με αφού είμαι γυμνός.

Ερμής: Δεν είσαι γυμνός, φίλτατε, αφού κουβαλάς τόσα κρέατα. Πέταξέ τα λοιπόν, γιατί, μόνο το ένα σου πόδι να πατήσεις στη βάρκα, θα την βουλιάξεις. Αλλά κι αυτά τα στεφάνια και τα κηρύγματα*, πέταξέ τα.

[* Ο Δαμασίας έγινε Ολυμπιονίκης κατά την 115η Ολυμπιάδα. Ο Ολυμπιονίκης έκανε τον γύρο του σταδίου, αφού προηγουμένως ένας κήρυκας, εκφωνούσε το όνομά του, καθώς και το όνομα του πατέρα του.]

Δαμασίας: Να, είμαι γυμνός, όπως βλέπεις, και ίσος στο βάρος με τους άλλους νεκρούς.

Ερμής: Έτσι είναι καλύτερα. Να είσαι ελαφρός. Μπες λοιπόν. Κι εσύ, Κράτωνα, άσε τον πλούτο, την καλοπέραση και την πολυτέλεια και μην φέρεις μαζί τ' ακριβά σου σάβανα, ούτε τ' αξιώματα των προγόνων σου. Και να εγκαταλείψεις τη δόξα και τους τίτλους που σου απένειμε και τις επιγραφές των ανδριάντων σου και ξέχνα ότι σου κατασκεύασαν μεγαλοπρεπή τάφο, διότι ακόμη κι αυτά, αποτελούν βάρος, αν το θυμάσαι.

Κράτων: Θα τ' αφήσω με βαριά καρδιά... Άλλωστε, τί άλλο μπορώ να κάνω;

Ερμής: Μπα! μπα! Κι εσύ ο αρματωμένος τι θέλεις; Και γιατί κουβαλάς αυτό το τρόπαιο;

Στρατιώτης: Επειδή νίκησα, βρε Ερμή. Ανδραγάθησα και η πόλη με τίμησε.

Ερμής: Άφησέ το εδώ το τρόπαιο, διότι στον Άδη επικρατεί ειρήνη και δεν υπάρχει ανάγκη όπλων. Αυτός εδώ, ο σοβαρός και βλοσυρός, με τα ανασηκωμένα φρύδια, ο οποίος φαίνεται βυθισμένος σε σκέψεις και έχει δάσος από γένια, ποιός

είναι;

Μένιππος: Είναι κάποιος φιλόσοφος, Ερμή, ή μάλλον απατεώνας και ψεύτης. Γδύσ' τον κι αυτόν και θα δεις να κρύβει πολλά γελοία πράγματα κάτω απ' το πανωφόρι του.

Ερμής: Πρώτα απ' όλα, άσε στην άκρη την σοβαροφάνεια και μετά όλα τ' άλλα. Μα τον Δία, πόσην αλαζονεία κουβαλά μαζί του, και πόση αμάθεια, έριδα, ματαιοδοξία, αινιγματικές ερωτήσεις, σκοτεινά λόγια και μπερδεμένες έννοιες. Αλλά και ματαιοπονία, φλυαρία, μπουρδολογία και μικροπρέπεια, βλέπω δε να έχει και χρυσάφι, ξεδιαντροπιά και καλοπέραση. Τα βλέπω όλα αυτά, αν και καταβάλλεις ιδιαίτερη προσπάθεια να τα κρύβεις. Κι ας μην αναφερθώ στο ψεύδος, την έπαρση και την ιδέα ότι είσαι καλύτερος των άλλων, διότι αν μεις μ' όλα αυτά μέσα, ποιό καράβι, ακόμη και με πενήντα κουπιά, μπορεί να σε χωρέσει;

Φιλόσοφος: Εντάξει, τ' αφήνω λοιπόν αυτά, αφού έτσι ορίζεις.

Μένιππος: Και τα γένια, Ερμή! Και τα γένια! Κι αυτά να τ' αφήσει, γιατί είναι πυκνά και βαριά.

Ερμής: Καλά λες... Άφησέ τα κι αυτά.

Φιλόσοφος: Και ποιός θα μου τα κόψει;

Ερμής: Ο Μένιππος απ' εδώ, ας πάρει ένα κλαδευτήρι κι αφού στηρίξει το πηγούνι του στην αποβάθρα, ας του τα κόψει.

Μένιππος: Όχι με κλαδευτήρι, βρε Ερμή. Δώσε μου ένα πριόνι καλύτερα, γιατί θα έχει μεγαλύτερη πλάκα έτσι.

Ερμής: Το κλαδευτήρι είναι αρκετό... Ωραία, τώρα μοιάζεις με άνθρωπο, αφού πέταξες τα βρομερά τραγίσια γένια σου.

Μένιππος: Να του κόψω λίγο και απ' τα φρύδια;

Ερμής: Ναι, διότι δεν γνωρίζω πως κατορθώνει να τα σηκώνει ψηλότερα από το μέτωπο. Μπα! Κλαις, κάθαρμα, και φοβάσαι τον θάνατο; Έλα, έλα, πήγαινε μέσα!

Μένιππος: Έχει και κάτι ακόμη πιο βαρύ, που κρύβει κάτω απ' τη μασχάλη του.

Ερμής: Τί, βρε Μένιππε;

Μένιππος: Την κολακεία, Ερμή, η οποία του φάνηκε πολύ χρήσιμη στη ζωή.

Φιλόσοφος: Λοιπόν κι εσύ, Μένιππε, άφησε την ελευθερία, την αθυροστομία, την αναισθησία προς τη λύπη, το θάρρος και τα χαχανητά, διότι εσύ είσαι ο μοναδικός απ' όλους εδώ που γελάει.

Ερμής: Όχι. Κράτησέ τα αυτά, Μένιππε, διότι είναι ελαφρά και χρήσιμα στο ταξίδι. Κι εσύ, ρήτορα, άφησε την τόση πολυλογία, τις αντιθέσεις και τις παρομοιώσεις, τις στρογγυλές περιόδους και τους βαρβαρισμούς και τα άλλα βάρη των λόγων.

Ρήτορας: Να, τ' αφήνω.

Ερμής: Καλά. Λύσε τώρα τα σχοινιά, να τραβήξουμε την σκάλα και να σηκώσουμε την άγκυρα. Τέντωσε το πανί και κανόνισε το τιμόνι. Και τώρα, καλό ταξίδι. Αλλά, τί έχετε και κλαίτε, ανόητοι, και μάλιστα εσύ ο φιλόσοφος, που πριν λίγο σου κλαδέψαμε τα γένια;

Φιλόσοφος: Επειδή, Ερμή, νόμιζα ότι η ψυχή ήταν αθάνατη.

Μένιππος: Ψέματα λέει! Γι' άλλα πράγματα λυπάται.

Ερμής: Ποιά;

Μένιππος: Που δεν θα μπορεί να κάθεται πλέον σε πολυτελή γεύματα, που δεν θα μπορεί να βγαίνει έξω κρυφά τη νύχτα κουκουλώνοντας το κεφάλι του και να μην αφήνει πορνείο για πορνείο που να μην επισκέπτεται, και που την ημέρα δεν θα μπορεί να εξαπατά τους νέους να τον πληρώνουν για την δήθεν σοφία του. Γι' αυτά λυπάται, όχι για τίποτε άλλο.

Φιλόσοφος: Εσύ, Μένιππε, δεν λυπάσαι που πέθανες;

Μένιππος: Γιατί να λυπηθώ; Εγώ έτρεξα στον θάνατο, χωρίς κανείς να με καλέσει.*. Αλλά τώρα που μιλάμε, δεν σας φαίνεται ότι ακούγονται κραυγές ανθρώπων απ' τον άλλον κόσμο;

[* Λέγεται πως αυτοκτόνησε.]

Ερμής: Ναι, βρε Μένιππε, έχεις δίκιο. Και δεν έρχεται μόνο από ένα μέρος αυτός ο θόρυβος, αλλά κάποιοι άλλοι που μαζεύτηκαν, γελούν και είναι χαρούμενοι για τον θάνατο του Λαμπίχου, ενώ οι γυναίκες έπιασαν κι έδεσαν την γυναίκα του και τα

μικρά του παιδιά τα έχουν πάρει με τις πέτρες άλλα παιδιά. Αλλού χειροκροτούν τον ρήτορα Διόφαντο, ο οποίος εκφώνησε στην Σικυώνα τον επικήδειο λόγο του Κράτωνα. Αλλ' ακούω, μα τον Δία, και την μάνα του Δαμασία, η οποία κλαίει και μοιρολογεί με άλλες γυναίκες τον γιο της. Μόνο εσένα, βρε Μένιππε, δεν κλαίει κανείς, αλλά σ' αφήνουν μόνο στην ησυχία σου.

Μένιππος: Όχι δα! Μετά από λίγο, θ' ακούσεις τα σκυλιά να κλαίνε σπαραξικάρδια για μένα και τα κοράκια να χτυπούν τα φτερά τους, όταν θα μαζευτούν για να με θάψουν.

Ερμής: Είσαι γενναίος, Μένιππε. Αλλ' επειδή φθάσαμε, εσείς μεν πηγαίνετε στο δικαστήριο, απ' αυτόν τον ίσιο δρόμο, εγώ δε και ο Χάρωνας θα επιστρέψουμε να φέρουμε άλλους.

Μένιππος: Καλό ταξίδι, Ερμή. Ας προχωρήσουμε κι εμείς. Αλλά, γιατί διστάζετε και αργοπορείτε; Ν' αποφύγουμε τη δίκη δεν είναι δυνατόν, και λένε ότι οι καταδίκες είναι βαριές. Τροχοί, μεγάλες κοτρόνες και γύπες. Θα βγουν στη φόρα όλα τα καμώματα του καθενός.

Χάρων, Μένιππος και Ερμής

Χάρων: Πλήρωσε τα ναύλα, καταραμένε!

Μένιππος: Φώναζε όσο θέλεις, Χάρωνα, αν αυτό σ' αρέσει.

Χάρων: Πλήρωσε σου λέω, που σε μετέφερα.

Μένιππος: Δεν μπορείς να πάρεις από κάποιον που δεν έχει*.

[* «Ουκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος».]

Χάρων: Μα είναι δυνατόν να υπάρχει άνθρωπος χωρίς τον οβολό του;*

[* Ο οβολός, ήταν αρχαίο ελληνικό νόμισμα μικρής αξίας. Κατά την αρχαιότητα, έβαζαν κάτω από τη γλώσσα του νεκρού, έναν οβολό για να «πληρώσει» τα ναύλα στον Χάρωνα, ο οποίος θα τον μετέφερε στον Άδη με την βάρκα του.]

Μένιππος: Αν υπάρχει και κανένας άλλος, δεν ξέρω. Εγώ πάντως δεν έχω.

Χάρων: Μα τον Πλούτωνα, θα σε πνίξω αν δεν με πληρώσεις.

Μένιππος: Κι εγώ θα σου δώσω μία το κεφάλι, με το ξύλο που κρατάς, και θα στο σπάσω.

Χάρων: Δωρεάν δηλαδή έκανες τόσο ταξίδι;

Μένιππος: Να σε πληρώσει ο Ερμής. Αυτός με παρέδωσε σε σένα.

Ερμής: Μα τον Δία, είμαι για κλάματα, αν πρόκειται να πληρώνω κι από πάνω, για τους νεκρούς.

Χάρων: Δεν θα σ' αφήσω να φύγεις.

Μένιππος: Τότε, τράβα τη βάρκα έξω στη στεριά και περίμενε. Αλλά πώς θα πληρωθείς αφού δεν έχω μία;

Χάρων: Καλά, κι εσύ δεν γνώριζες ότι έπρεπε να ταξιδέψεις και να πληρώσεις το εισιτήριο;

Μένιππος: Φυσικά και το γνώριζα, αλλά δεν είχα. Δηλαδή τι έπρεπε να κάνω; Να μην πεθάνω;

Χάρων: Δηλαδή θα είσαι ο μοναδικός που θα καυχιέται ότι ταξίδεψε δωρεάν;

Μένιππος: Ε, όχι και δωρεάν, φίλτατε. Γιατί και νερά έβγαλα απ' τη βάρκα και κουπί τράβηξα. Άσε, που ήμουν ο μόνος απ' τους επιβάτες που δεν έκλαιγε.

Χάρων: Αυτά δεν ενδιαφέρουν τον βαρκάρη. Πλήρωσε τον οβολό σου, γιατί δεν γίνεται διαφορετικά.

Μένιππος: Αν δεν γίνεται διαφορετικά, τότε πήγαινε με πάλι στη ζωή.

Χάρων: Πολύ έξυπνος είσαι. Για να με σπάσει μετά στο ξύλο ο Αιακός;

Μένιππος: Ε, τότε λοιπόν, άφησέ με ήσυχο.

Χάρων: Για δείξε μου τι έχεις μέσα στο σακούλι σου.

Μένιππος: Λούπινα*, αν τα θέλεις, και «δειπνο της Εκάτης»**.

[* Τα λούπινα, ήταν όσπρια. Από τις πιο συνηθισμένες τροφές των φτωχών.]

[** Την τελευταία μέρα κάθε μήνα, οι εύποροι συνήθιζαν να εξαγνίζουν τις οικίες τους. Και όσα φαγητά υπήρχαν σ' αυτές, πριν τον καθαρισμό τα έβγαζαν στα σταυροδρόμια, και τα εναπόθεταν στις βάσεις των αγαλμάτων της θεάς Εκάτης που υπήρχαν σ' αυτά. Οι δε φτωχοί, τους οποίους η πείνα καθιστούσε λιγότερο δεισιδαίμονες, έκλεβαν τα

φαγητά αυτά, τα οποία ονομάζονταν «δείπνα της Εκάτης».]

Χάρων: Ερμή, από πού τον έφερες αυτόν τον σκύλο; Και τι δεν έλεγε στο ταξίδι. Γελούσε σε βάρος των επιβατών και τους κορόιδευε. Κι ενώ όλοι έσκουζαν από το κλάμα, αυτός τραγουδούσε.

Ερμής: Δεν ήξερες, Χάρωνα, ποιόν άνθρωπο μετέφερες με τη βάρκα σου; Έναν άνθρωπο, αληθινά ελεύθερο, που δεν τον νοιάζει τίποτα. Αυτός είναι ο Μένιππος.

Χάρων: Αν σε πιάσω άλλη φορά...

Μένιππος: Αν με πιάσεις, αγαπητέ. Γιατί, δεύτερη φορά δεν γίνεται να με πιάσεις.

Μένιππος και Κέρβερος

Μένιππος: Πες μου, Κέρβερε, στο όνομα της Στύγας, γιατί είμαι συγγενής σου, αφού κι εγώ είμαι σκύλος*, πώς φέρθηκε ο Σωκράτης, όταν κατέβηκε εδώ σε μας; Ελπίζω, αφού είσαι θεός, να μη γαυγίζεις μόνο, αλλά να μιλάς και σαν άνθρωπος, όταν θέλεις.

[* Οι κυνικοί λέγονταν και απλώς «κύνες» («σκύλοι»)].

Κέρβερος: Από μακριά, Μένιππε, μου φαινόταν πως ερχόταν ήρεμος κι ότι δεν φοβόταν και τόσο τον θάνατο. Αυτό μάλλον το έκανε, για να επιδειχθεί σ' αυτούς που στέκονταν έξω από το στόμιο του Άδη, διότι μόλις έσκυψε και πέρασε μέσα από το χάσμα και είδε το μαύρο σκοτάδι, επειδή πρόσεξα ότι δίσταζε, βάλει μαζί και την δράση του κώνειου, του δάγκωσα το πόδι και τον έσυρα. Τότε αυτός άρχισε να σκούζει σαν μωρό παιδί, να οδύρεται για την τύχη των παιδιών του και να κάνει ένα σωρό τέτοια πράγματα.

Μένιππος: Ωστε το ανθρωπάκι αυτό παραπλανούσε τον κόσμο όταν έλεγε ότι αψηφά τον θάνατο;

Κέρβερος: Όχι ακριβώς, αλλά επειδή κατάλαβε ότι δεν μπορούσε να την γλιτώσει, παρίστανε τάχα μου τον άφοβο, για να δείξει ότι με τη θέλησή του βάδιζε προς αυτό, που όλοι θα πάθουν κάποτε, ώστε να τον θαυμάζουν όσοι τον έβλεπαν. Τα ίδια καμώματα, θα έλεγα πως κάνουν όλοι, που είναι σαν και του λόγου του. Μέχρι την πόρτα του Άδη παριστάνουν τους άφοβους και τους

γενναίους και μόλις μπόυνε μέσα εκδηλώνουν τον πραγματικό τους εαυτό.

Μένιππος: Εγώ, αλήθεια, πώς σου φάνηκα όταν ήρθα εδώ κάτω;

Κέρβερος: Μόνο εσύ, Μένιππε, φέρθηκες αντάξια και σύμφωνα με τις ιδέες σου και πριν από σένα ο Διογένης, διότι ούτε με το ζόρι μπήκατε, ούτε επειδή σας σκουντούσε κάποιος, αλλά με τη θέλησή σας και γελώντας, προτρέποντας μάλιστα όλους τους άλλους να οδύρονται.

Μένιππος και Ερμής

Μένιππος: Ερμή που 'ν' οι ωραίοι κι οι ωραίες; Οδήγησέ με σε παρακαλώ, μιας κι είμαι νιόφερτος εδώ.

Ερμής: Δεν έχω χρόνο βρε Μένιππε, αλλά να! παρατήρησε 'κει δεξιά, βρίσκονται ο Υάκινθος, ο Νάρκισσος, ο Νηρέας, ο Αχιλλέας, η Τυρώ, η Ελένη κι η Λήδα: Όλες οι παλιές ομορφιές.

Μένιππος: Εγώ βλέπω μονάχα κόκαλα και κρανία άσαρκα κι όμοια μεταξύ τους.

Ερμής: Κι όμως αυτοί 'ναι που θαυμάσαν όλοι οι ποιητές, αυτά τα κόκαλα που συ περιφρονείς.

Μένιππος: Δείξε μου τουλάχιστον την Ελένη, δεν μπορώ να τη διακρίνω.

Ερμής: Να, τούτο το κρανίο είναι της Ελένης.

Μένιππος: Για τούτο 'δω το καυκή γεμίσανε χίλια καράβια με τα νιάτα όλης της Ελλάδας και σκοτωθήκανε τόσοι και τόσοι κι αναστατωθήκανε τόσες πόλεις;

Ερμής: Βλέπεις, εσύ Μένιππε δεν την είδες ζωντανή. Αν την είχες δει θα 'λεγες κι εσύ: «Ας βρίσκομαι κοντά της κι ας υποφέρω πολλά». Γιατί και τ' άνθη αν τα δει κανείς ξερά, να 'χουνε χάσει το χρώμα και το σχήμα, δεν μπορεί να φανταστεί πόσο ήταν όμορφα όταν ανθούσαν.

Μένιππος: Απορώ βρε Ερμή, πως δέχτηκαν να υποφέρουν για κάτι που γρήγορα και τόσο εύκολα μαραίνεται.

Ερμής: Δεν έχω χρόνο Μένιππε να κάτσω να τα φιλοσοφήσω μαζί σου. Διάλεξε ένα

μέρος που γουστάρεις και βολέψου. Πρέπει να φέρω καινούργιους νεκρούς.

Μένιππος, Αιακός και διάφοροι νεκροί

Μένιππος: Σε παρακαλώ, Αιακέ, ξενάγησέ με να δω τα μέρη του Άδη.

Αιακός: Δεν είναι εύκολο, Μένιππε, να τα δεις όλα, αλλά τα κυριότερα μπορείς να τα δεις. Γνωρίζεις ότι αυτός εδώ είναι ο Κέρβερος, γνωρίζεις και τον βαρκάρη ο οποίος σε έφερε εδώ μέσω της Αχερουσίας, ενώ όταν μπήκες την λίμνη και τον Πυριφλεγέθοντα.

Μένιππος: Τα γνωρίζω αυτά κι ότι εσύ ότι εκτελείς χρέη θυρωρού. Είδα δε και τον βασιλιά και τις Ερινύες, αλλά δείξε μου τους παλιούς ανθρώπους και προ πάντων τους πιο δοξασμένους απ' αυτούς.

Αιακός: Αυτός εδώ είναι ο Αγαμέμνονας, εκείνος είναι ο Αχιλλέας, αυτός δε δίπλα του είναι ο Ιδομενέας, ο άλλος απ' εδώ ο Οδυσσέας, έπειτα ο Αίας, ο Διομήδης και οι άλλοι πρώτοι των Ελλήνων.

Μένιππος: Πω πω Όμηρε! Πώς έγιναν έτσι τα κοσμήματα των ραψωδιών σου, πώς κατάντησαν άσχημα κι αγνώριστα, όλα σκόνη και αηδία, στ' αλήθεια «ξεκλειδωμένα καύκαλα». Αλλά ποιος είναι αυτός, Αιακέ;

Αιακός: Είναι ο Κύρος. Ο άλλος είναι ο Κροίσος, δίπλα του ο Σαρδανάπαλος, πάρα πέρα ο Μίδας, κι εκείνος εκεί ο Ξέρξης.

Μένιππος: Μπα, εσύ λοιπόν είσαι, κάθαρμα, που έκανες την Ελλάδα να τρέμει όταν γεφύρωνες τον Ελλήσποντο και σχεδιάζεις να περάσεις τα πλοία σου πάνω απ' τα βουνά; Αλλά και ο Κροίσος τι γελοίος που είναι! Αυτόν δε τον Σαρδανάπαλο να μου επιτρέψεις, Αιακέ, να τον χαστουκίσω.

Αιακός: Όχι, γιατί υπάρχει φόβος να του σπάσεις το κρανίο, επειδή το έχει γυναικείο.

Μένιππος: Τότε δεν μπορώ παρά να τον φτύσω, αφού είναι γυναικωτός.

Αιακός: Θέλεις να σου δείξω και τους σοφούς;

Μένιππος: Βέβαια.

Αιακός: Αυτός εδώ ο πρώτος είναι ο Πυθαγόρας.

Μένιππος: Γεια σου, Εύφορβε*, ή Απόλλων, ή όπως αλλιώς θέλεις.

[* Ο Πυθαγόρας, συνεπής στις θεωρίες του περί μετεμψυχώσεως, ισχυρίζονταν ότι προϋπήρξε ως Εύφορβος.]

Πυθαγόρας: Γεια σου κι εσένα, βρε Μένιππε.

Μένιππος: Δεν είναι πια χρυσός ο μηρός σου;

Πυθαγόρας: Όχι, αλλά φέρε να δούμε αν έχεις τίποτε φαγώσιμο στη σακούλα.

Μένιππος: Έχω κουκιά, φίλε μου, αλλά εσύ δεν τα τρως τα κουκιά.

Πυθαγόρας: Δώσε μου εσύ και μη σε νοιάζει. Άλλα πιστεύουν εδώ στον Άδη. Εδώ έμαθα ότι τα κουκιά δεν έχουν καμμία σχέση με τα κεφάλια των γονιών μας*.

[* Ο Πυθαγόρας δίδασκε την αποχή από το φάγωμα των κουκιών, λέγοντας ότι το να τρώει κάποιος κουκιά, ήταν σαν να τρώει τα κεφάλια των γονιών του.]

Αιακός: Αυτός εδώ είναι ο Σόλωνας, ο γιος του Εξηκιστίδη, εκείνος εκεί είναι ο Θαλής και δίπλα τους ο Πιττακός και οι υπόλοιποι. Είναι επτά όλοι τους, όπως βλέπεις.

Μένιππος: Βλέπω, Αιακέ, ότι μόνο αυτοί απ' τους νεκρούς νεκρών είναι εύθυμοι και γελαστοί. Αυτός δε εκεί που είναι γεμάτος στάχτη, σαν το ψωμί που ψήθηκε στη θράκα, και είναι όλο φουσκάλες από εγκαύματα στο δέρμα, ποιός είναι;

Αιακός: Είναι ο Εμπεδοκλής, Μένιππε, ο οποίος μας ήλθε μισοψημένος από την Αίτνα.

Μένιππος: Και τι σου ήρθε, βρε άνθρωπε με τα χάλκινα υποδήματα, κι έπεσες μέσα στους κρατήρες του ηφαιστείου;

Εμπεδοκλής: Έπαθα μία μελαγχολία, Μένιππε.

Μένιππος: Όχι! Παραφροσύνη, αλλά και ματαιοδοξία, αλαζονεία και πολλή κουταμάρα, αυτά σε κατάκαψαν μαζί με τα χάλκινα υποδήματά σου κι αυτή η τιμωρία σου έπρεπε. Όμως το τέχνασμα δεν σου χρησίμευσε σε τίποτε, διότι βρέθηκε το πτώμα σου. Αλλά, ο Σωκράτης, βρε Αιακέ, πού να είναι;

Αιακός: Συνήθως κάθεται και φλυαρεί με τον Νέστορα και τον Παλαμήδη.

Μένιππος: Θα ήθελα να τον δω, αν είναι εδώ πουθενά.

Αιακός: Βλέπεις εκείνον τον φαλακρό;

Μένιππος: Όλοι εδώ φαλακροί είναι, αυτό πια είναι κοινό γνώρισμα όλων εδώ.

Αιακός: Εκείνον σου λέω, με την πλακουτσωτή μύτη.

Μένιππος: Μήπως οι άλλοι όλοι δεν είναι πλατσουκομύτηδες;

Σωκράτης: Εμένα ζητάς, Μένιππε;

Μένιππος: Ναι, Σωκράτη.

Σωκράτης: Τι νέα απ' την Αθήνα;

Μένιππος: Πολλοί από τους νέους κάνουν τους φιλοσόφους και αν κρίνει κανείς από το ντύσιμό τους και το βάδισμά τους, είναι τέλειοι φιλόσοφοι.

Σωκράτης: Έχω δει πάρα πολλούς, Μένιππε.

Μένιππος: Αλλά θα είδες, υποθέτω, σε ποια κατάσταση ήρθε εδώ ο Αρίστιππος κι αυτός ο Πλάτωνας. Ο μεν ένας μύριζε αρώματα, ο δε άλλος είχε μάθει να κολακεύει τους τυράννους της Σικελίας.

Σωκράτης: Για μένα τί γνώμη έχουν;

Μένιππος: Ως προς αυτό είσαι ο πλέον τυχερός άνθρωπος, Σωκράτη. Όλοι πιστεύουν ότι ήσουν θαυμαστός άνθρωπος, ότι γνώριζες τα πάντα, ενώ να πούμε την αλήθεια, δεν γνώριζες τίποτε.

Σωκράτης: Κι εγώ αυτό τους έλεγα, αλλ' αυτοί νόμιζαν ότι το έλεγα ειρωνικά.

Μένιππος: Και ποιοι είναι αυτοί γύρω σου;

Σωκράτης: Είναι ο Χαρμίδης, Μένιππε, ο Φαίδρος κι ο Αλκιβιάδης.

Μένιππος: Μπράβο, Σωκράτη, κι εδώ, βλέπω, δεν αφήνεις την παλιά σου τέχνη και δεν αδιαφορείς για τους ωραίους νέους.

Σωκράτης: Τί άλλο πιο ευχάριστο έχω να κάνω; Αν θέλεις, μείνε μαζί μας.

Μένιππος: Όχι, πηγαίνω να βρω τον Κροίσο και τον Σαρδανάπαλο, επειδή αποφάσισα να κατοικήσω μαζί μ' αυτούς, γιατί θαρρώ ότι θα ξεκαρδίζομαι στα γέλια, ακούγοντάς τους να κλαίνε τη μοίρα τους.

Αιακός: Κι εγώ πηγαίνω, γιατί φοβάμαι να μην δραπετεύσει κατά την απουσία μου κανείς νεκρός. Άλλη φορά βλέπεις και τα υπόλοιπα, Μένιππε.

Μένιππος: Πήγαινε. Και αυτά που είδα, είναι αρκετά, Αιακέ.

Μένιππος, Πλούτων και διάφοροι νεκροί (Κατά Μένιππου)

Κροίσος: Δεν τον υποφέρουμε πια βρε Πλούτωνα τούτον τον σκύλο τον Μένιππο να 'ναι μαζί με μας. Ή στείλ' τον αλλού ή στείλε εμάς να πάμε σ' άλλον τόπο.

Πλούτων: Τι μπορεί να σας κάνει; Νεκρός είναι κι αυτός όπως κι εσείς.

Κροίσος: Όταν εμείς θρηνούμε και στενάζουμε, όταν θυμόμαστε πόσα είχαμε στον επάνω κόσμο, ο Μίδας χρυσάφι, ο Σαρδανάπαλος δόξα και μαλθακότητα κι εγώ τα πλούτη μου, αυτός μας εμπαιίζει και μας βρίζει. Μας λέει γαϊδούρια και καθάρματα κι όταν κλαίμε, αυτός τραγουδά και γενικά μας λυπεί όσο δεν φαντάζεσαι.

Πλούτων: Τι είν' αυτά που λένε Μένιππε;

Μένιππος: Αλήθεια λένε βρε Πλούτωνα. Τους σιχαίνομαι γιατί είν' άχρηστα κουφάρια και παλιάνθρωποι. Δεν τους έφτανε που ζήσανε με τόσο κακό τρόπο, αλλά και πεθαμένοι θυμούνται και νοσταλγούν αυτό ακριβώς. Το ευχαριστιέμαι να τους κοροϊδεύω.

Πλούτων: Μα δεν είναι φυσικό να λυπούνται; Χάσανε πάρα πολλά!

Μένιππος: Χάζεψες κι εσύ Πλούτωνα; Επικροτείς τα παράπονά τους;

Πλούτων: Κάθε άλλο! Απλά δεν θέλω φασαρίες μεταξύ σας.

Μένιππος: Λοιπόν ακούστε με εσείς που ήσασταν οι χειρότεροι ανάμεσα στους Λυδούς, τους Φρύγες και τους Ασύριους, μάθετε πως εγώ δεν θα σταματήσω όπου κι αν πάτε να σας ακολουθώ και να σας περιγελώ, να σας χλευάζω και να σας

βρίζω.

Κροίσος: Αυτό δεν είναι αυθάδεια;

Μένιππος: Όχι. Αυθάδειες ήταν αυτά που κάνατε στη ζωή σας. Που θέλατε να σας προσκυνάνε ελεύθεροι άνθρωποι και καλοπερνάγατε χωρίς να σκεφτόσαστε το τέλος. Από δω και πέρα θα θρηνείτε καθώς θα θυμόσαστε όσα χάσατε.

Κροίσος: Πολλά και μεγάλα!

Μίδας: Πόσο χρυσάφι εγώ!

Σαρδανάπαλος: Κι εγώ, τι πολυτέλεια!

Μένιππος: Έτσι μπράβο. Εσείς να θρηνείτε κι εγώ να σας θυμίζω το «γνώθι σαυτόν». Είναι ότι πρέπει για τις κλάψες σας.

Μένιππος, Αμφίλοχος και Τροφώνιος

Μένιππος: Εσείς, Τροφώνιε και Αμφίλοχε, ενώ είστε νεκροί, δεν γνωρίζω πως σας έκτισαν ναούς και θεωρείστε μάντεις και οι ανόητοι άνθρωποι σας νομίζουν θεούς.

Αμφίλοχος: Τί φταίμε εμείς, αν εξ αιτίας της ανοησίας τους, έχουν τέτοιες ιδέες περί νεκρών;

Μένιππος: Δεν θα τις είχαν όμως, αν εσείς όταν ζούσατε δεν κάνατε απατεωνιές για να τους πείσετε ότι προβλέπετε το μέλλον και μπορείτε να το πείτε σε όσους σας ρωτούν.

Τροφώνιος: Ο Αμφίλοχος απ' εδώ, Μένιππε, ας σου απαντήσει σ' αυτά, εγώ δε είμαι ήρωας και δίνω χρησμούς σ' εκείνους οι οποίοι κατεβαίνουν στη σπηλιά μου. Φαίνεται ότι δεν πήγες ποτέ στην Λιβαδειά, αλλιώς δεν θα δυσπιστούσες σε όσα έλεγα.

Μένιππος: Τι λες; Εάν δεν πήγα στην Λιβαδειά και τυλιγμένος με σεντόνια κατά τρόπον γελοίο, κρατώντας δε στα χέρια προσφορά και μπαίνοντας από το χαμηλό στόμιο στη σπηλιά, πώς θα μου ήταν δυνατόν να γνωρίζω ότι είσαι νεκρός όπως

εμείς και μόνο στην απατεωνιά διαφέρεις; Αλλά σ' εξορκίζω στην μαντική σου, δεν μου λες τι είναι ήρωας; Γιατί δεν το ξέρω.

Τροφώνιος: Κάτι σύνθετο, από άνθρωπο και θεό.

Μένιππος: Το οποίο ούτε άνθρωπος είναι, όπως λες, αλλά ούτε και θεός. Και είναι και τα δύο; Και τί απέγινε τώρα το θείον σου ήμισυ;

Τροφώνιος: Βρίσκεται στην Βοιωτία, Μένιππε, και δίνει χρησμούς.

Μένιππος: Αυτό που λες Τροφώνιε, δεν το ξέρω. Εκείνο όμως που βλέπω καθαρά, είναι ότι είσαι καθ' ολοκληρίαν νεκρός.

Μένιππος και Τάνταλος

Μένιππος: Γιατί κλαις, Τάνταλε, και θρηνολογείς κοντά στη λίμνη;

Τάνταλος: Γιατί πεθαίνω από τη δίψα.

Μένιππος: Και είσαι τόσο τεμπέλης, ώστε βαριέσαι να σκύψης να πιεις ή και να πάρεις νερό με τη χούφτα σου;

Τάνταλος: Τί κι αν σκύψω; Δεν μπορώ να σβύσω τη δίψα μου, γιατί άμα πλησιάσω, φεύγει το νερό και αν κατορθώσω να πάρω με τα χέρια μου, δεν προφθάνω να βρέξω τα χείλη μου, γιατί φεύγει, χωρίς να το καταλαβαίνω, μέσα απ' τα δάκτυλά μου κι αφήνει στεγνά τα χέρια μου.

Μένιππος: Φοβερό αυτό που σου συμβαίνει, Τάνταλε. Αλλά δεν μου λες, πώς έχεις ανάγκη να πίνεις; Διότι σώμα δεν έχεις, το οποίο θα μπορούσε να πεινά και να διψά -εκείνο έχει ταφεί κάπου στη Λυδία, ενώ εσύ είσαι ψυχή. Πώς λοιπόν γίνεται να διψάς ή να πίνεις;

Τάνταλος: Αυτή είναι η τιμωρία μου... Να διψά η ψυχή μου, σαν να ήταν σώμα.

Μένιππος: Τέλος πάντων, ας το πιστέψουμε αυτό, αφού λες ότι τιμωρείσαι με τη δίψα. Αλλά τι σε πειράζει αυτό; Ή φοβάσαι ότι θα πεθάνεις από δίψα; Δεν βλέπω να υπάρχει άλλος Άδης εκτός απ' αυτόν εδώ, ή θάνατος απ' εδώ σ' άλλον τόπον.

Τάνταλος: Σωστά, αλλά είναι κι αυτό μέρος της καταδίκης, να επιθυμώ να πιω

ενώ δεν έχω τέτοια ανάγκη.

Μένιππος: Δεν είσαι στα καλά σου, Τάνταλε, και φαίνεται ότι στ' αλήθεια έχεις ανάγκη να πιεις κάτι, αλλά αυτό που χρειάζεται να πιεις είναι φάρμακο για τρελούς, αφού έχεις πάθει το αντίθετο από αυτό που παθαίνουν όσοι τους δαγκώνουν λυσσασμένα σκυλιά: Φοβάσαι, όχι το νερό, αλλά τη δίψα.

Τάνταλος: Και τρελοφάρμακο, Μένιππε, θα έπινα ευχαρίστως, αρκεί να το είχα.

Μένιππος: Ησύχασε, Τάνταλε, διότι ούτε εσύ, ούτε άλλος απ' τους νεκρούς θα πει ποτέ -είναι αδύνατον- παρ' ότι δεν είναι όλοι όπως εσύ καταδικασμένοι να επιθυμούν το νερό και αυτό να τους αποφεύγει.

Μένιππος και Τειρεσίας

Μένιππος: Εάν στ' αλήθεια είσαι τυφλός, βρε Τειρεσία, δεν είναι εύκολο να το διακρίνει κανείς πλέον, διότι όλοι εδώ έχουμε όλοι άδεια τα μάτια και μόνο τα κοιλώματά τους διατηρούνται. Κατά τ' άλλα δε, κανείς δεν μπορεί να πει ποιος ήταν ο Φινέας και ποιος ήταν ο Λυγκέας. Γνωρίζω όμως από τους ποιητές, ότι ήσουν μάντης και ότι υπήρξες αρσενικός και θηλυκός. Κάνε μου λοιπόν τη χάρη και πες μου, ποιά ζωή σου φάνηκε πιο ευχάριστη, του άνδρα ή της γυναίκας;

Τειρεσίας: Η γυναικεία ζωή ήταν πολύν καλύτερη, Μένιππε, διότι έχει λιγότερες φροντίδες. Εκτός απ' αυτό, οι γυναίκες διευθύνουν τους άνδρες, και ούτεστον πόλεμο πηγαίνουν, ούτε φρουρούν, ούτε στις συνελεύσεις του λαού συζητούν, ούτε στα δικαστήρια καλούνται.

Μένιππος: Δεν άκουσες, Τειρεσία, την Μήδεια του Ευριπίδη, τι λέει, μοιρολογώντας την τύχη των γυναικών, ότι ζουν απαίσια ζωή και πονούν αφόρητα κατά τον τοκετό; Και -αφού οι στίχοι της Μήδειας μου το θύμισαν- δεν μου λες, γέννησες ποτέ όταν ήσουν γυναίκα, ή στείρα και άτεκνη πέρασες την γυναικεία ζωή;

Τειρεσίας: Γιατί μου κάνεις αυτή την ερώτηση, Μένιππε;

Μένιππος: Όχι για κακό, Τειρεσία. Λοιπόν, πες μου, αν δεν σ' εμποδίζει κάτι.

Τειρεσίας: Δεν ήμουν στείρα, αλλά δεν γέννησα κιόλας.

Μένιππος: Καλά, αλλά ήθελα να μάθω αν είχες και μήτρα.

Τειρεσίας: Είχα, πώς δεν είχα;

Μένιππος: Λοιπόν, με τον καιρό η μήτρα σου εξαφανίστηκε, το πράμα σου έφραξε, τα βυζιά σου αποκολλήθηκαν, φύτρωσε το «εργαλείο» σου και έβγαλες και γένια, ή με την μία από γυναίκα έγινες άνδρας;

Τειρεσίας: Δεν βλέπω τι σκοπό έχει η ερώτησή σου. Φαίνεται λοιπόν ότι δεν πιστεύεις ότι έγιναν αυτά, όπως σου τα λέω.

Μένιππος: Ωστε δεν πρέπει κανείς, Τειρεσία, να δυσπιστεί σε τέτοιες διηγήσεις, αλλά χωρίς να εξετάζει αν είναι δυνατά ή μη, να τα παραδέχεται ως βλάκας;

Τειρεσίας: Εσύ λοιπόν δεν πιστεύεις ούτε όταν ακούς ότι γυναίκες μεταμορφώθηκαν σε πουλιά ή δένδρα ή θηρία; Όπως λ.χ. η Αηδών, η Δάφνη, ή του Λυκάονα η κόρη;

Μένιππος: Εάν συναντήσω και αυτές πουθενά, θα τις ρωτήσω και θα μάθω τι λένε. Εσύ όμως όταν ήσουν γυναίκα, ήσουν και μάντης όπως ήσουν μετά, ή μόνον όταν έγινες άνδρας έγινες και μάντης;

Τειρεσίας: Βλέπω ότι αγνοείς όλη μου την ιστορία, εκτός δε των άλλων ότι διέλυσα μίαν φιλονικία των θεών και η μεν Ήρα με τύφλωσε, ο δε Δίας για να με παρηγορήσει για την συμφορά που με βρήκε, μού έδωσε την μαντική ικανότητα.

Μένιππος: Ακόμη επιμένεις στα ψέμματά σου, Τειρεσία; Αλλ' είσαι κι συ όπως οι άλλοι μάντεις, οι οποίοι ποτέ δεν λένε κάτι σωστό.

Μένιππος και Χείρων

Μένιππος: Άκουσα, Χείρωνα, ότι ενώ ήσουν θεός, επιθύμησες να πεθάνεις.

Χείρων: Αλήθεια είναι αυτό που άκουσες, Μένιππε, κι όπως βλέπεις, πέθανα ενώ θα μπορούσα να είμαι αθάνατος.

Μένιππος: Και πώς σου ήρθε αυτή η αγάπη για τον θάνατο, ο οποίος συνήθως στους ανθρώπους είναι πράγμα απεχθές;

Χείρων: Θα σου το πω, γιατί είσαι μυαλωμένος άνθρωπος. Δεν έβρισκα πλέον καμμία ευχαρίστηση στην αθανασία.

Μένιππος: Δεν σου ήταν ευχάριστο να ζεις και να βλέπεις το φως;

Χείρων: Όχι, Μένιππε, διότι εγώ νομίζω ότι το ευχάριστο υπάρχει στην ποικιλία και όχι στην μονοτονία. Κι εγώ, ζώντας διαρκώς και απολαμβάνοντας τα ίδια και τα ίδια, τον ήλιο, το φως, την τροφή, ενώ οι ώρες του έτους έρχονταν και παρέρχονταν, όπως και τα γεγονότα επίσης, σαν να ακολουθούσαν το ένα το άλλο, χόρτασα απ' αυτά, διότι η ευχαρίστηση δεν είναι να έχεις τα ίδια πράγματα πάντοτε, αλλά και στο να στερείται κανείς μερικά.

Μένιππος: Καλά τα λες, Χείρωνα. Ο Άδης όμως, πώς σου φαίνεται, αφού τον προτίμησες και ήλθες εδώ;

Χείρων: Η διαμονή εδώ, δεν μου είναι δυσάρεστη, διότι η ισοτιμία είναι πολύ δημοκρατική και δεν είναι μεγάλη η διαφορά να ζει κανείς στο φως ή στο σκοτάδι. Άλλωστε, εδώ ούτε διψάμε, ούτε πεινάμε, όπως επάνω, αλλά είμαστε εντελώς απαλλαγμένοι απ' όλες αυτές τις ανάγκες.

Μένιππος: Πρόσεξε, Χείρωνα, μήπως αντιφάσκεις και βρεθείς στην ανάγκη να πεις τα ίδια και για τα εδώ.

Χείρων: Τί θες να πεις;

Μένιππος: Αν στη ζωή τα ίδια και τα ίδια σε χόρτασαν, και τα εδώ επειδή είναι όμοια, με τον ίδιο τρόπο μπορούν να σε χορτάσουν, και τότε θα βρεθείς στην ανάγκη να ζητάς να ξαναπάς στην άλλη ζωή, πράγμα το οποίο μου φαίνεται αδύνατον.

Χείρων: Τί μπορεί λοιπόν, να κάνει κανείς, Μένιππε;

Μένιππος: Εκείνο που λένε, ότι ο μυαλωμένος πρέπει ν' αρκείται και να ευχαριστείται με ό,τι έχει και να μην θεωρεί τίποτε ανυπόφορο.

Μένιππος, Νιρέας και Θερσίτης

Νιρέας: Α! Να! Ας καλέσουμε τον Μένιππο να κρίνει ποιος είναι ωραιότερος. Δεν

είμαι ομορφότερος εγώ, Μένιππε;

Μένιππος: Καλά, και ποιοί είστε εσείς; Γιατί, πρώτα απ' όλα, αυτό πρέπει να μάθω.

Νιρέας: Ο Νιρέας και ο Θερσίτης.

Μένιππος: Ποιός είναι ο Νιρέας και ποιός ο Θερσίτης; Γιατί ούτε αυτό διακρίνεται.

Θερσίτης: Έχω ήδη ένα πλεονέκτημα, επειδή ο Μένιππος σε αναγνωρίζει όμοιον με εμένα και δεν διαφέρεις, όσο κι αν ο θεότυφος Όμηρος θέλησε να σε παινέψει, λέγοντας ότι είσαι ο πιο ωραίος απ' όλους. Εγώ ο κρεμμυδοκέφαλος και φαλακρός δεν φάνηκα χειρότερος στον κριτή. Και τώρα, Μένιππε, κοίταξέ μας και πες ποιος είναι ο ομορφότερος.

Νιρέας: Εγώ είμαι. Ο γιος της Αγλαΐας και του Χάροπου, ο ωραιότερος των Ελλήνων που εκστράτευσαν κατά της Τροίας.

Μένιππος: Αλλά δεν μου φαίνεται να ήρθες και στον Άδη ωραιότερος, διότι τα μεν κόκαλα είναι όμοια, το δε κρανίο σου μόνο σ' ένα πράγμα διαφέρει από το κρανίο του Θερσίτη: Ότι είναι πιο εύθραυστο, επειδή είναι μαλακό και όχι αντρίκιο.

Νιρέας: Ρώτα τον Όμηρο να μάθεις πως ήμουν όταν πήγαινα στον πόλεμο με τους Έλληνες.

Μένιππος: Παραμύθια μου λες. Εγώ βλέπω πώς είσαι σήμερα. Το πως ήσουν τότε, το ξέρουν οι τότε.

Νιρέας: Κι όμως, εγώ κι εδώ είμαι ο ωραιότερος, Μένιππε.

Μένιππος: Ούτε εσύ, ούτε κανένας άλλος είναι ωραίος, διότι στον Άδη επικρατεί ισοτιμία και όλοι είμαστε ίδιοι.

Θερσίτης: Για μένα αυτό είναι αρκετό.

Διογένης: Αυτός δεν είναι ο Ηρακλής; Δεν νομίζω να είναι άλλος, μα τον Ηρακλή. Το τόξο, το ρόπαλο, η λεοντή, το μπόι, από πάνω μέχρι κάτω είναι ίδιος ο Ηρακλής. Πώς είναι δυνατόν να πέθανε ένας γιος του Δία; Για πες μου ένδοξε νικητή, είσαι πεθαμένος; Γιατί εγώ ως θεό, όταν ήμουνα πάνω στη γη, σου προσέφερα θυσίες.

Ηρακλής: Πολύ καλά έκανες, γιατί εκείνος ο Ηρακλής βρίσκεται πάνω στον ουρανό, δίπλα στους άλλους θεούς κι έχει γυναίκα την Ήβη με τα πανέμορφα πόδια, ενώ εγώ είμαι το είδωλό του.

Διογένης: Τι μου λες; Είδωλο θεού; Και πώς γίνεται να είναι κανείς κατά το ένα μισό θεός, και να πεθάνει το άλλο του μισό;

Ηρακλής: Γίνεται και παραγίνεται. Διότι δεν πέθανε εκείνος, αλλά εγώ, το ομοίωμά του.

Διογένης: Σαν ν' άρχισα να καταλαβαίνω. Δηλαδή παρέδωσε στον Πλούτωνα εσένα, και τώρα είσαι εσύ νεκρός, στη θέση αυτουνού.

Ηρακλής: Κάπως έτσι έγινε το πράμα.

Διογένης: Αλλά πώς δεν το αντιλήφθηκε ο Αιακός, που δεν του ξεφεύγει τίποτα; Πώς δεν πρόσεξε ότι ήσουν εσύ αντί γι' αυτόν και δέχτηκε τον αντικαταστάτη, σαν να βρίσκονταν μπροστά του ο Ηρακλής;

Ηρακλής: Διότι η ομοιότητα ήταν πολύ τέλεια.

Διογένης: Αυτό που λες είναι αλήθεια. Γιατί μοιάζεις τόσο πολύ, που φαίνεσαι σαν να είσαι εκείνος. Είσαι σίγουρος όμως ότι δεν συμβαίνει το αντίθετο; Δηλαδή, να είσαι εσύ ο Ηρακλής και το είδωλό σου να πλαгиάζει με την Ήβη δίπλα στους θεούς;

Ηρακλής: Είσαι αναιδής και πολυλογάς, κι αν δεν πάψεις να με δουλεύεις, αμέσως θα μάθεις ποιανού θεού είδωλο είμαι.

Διογένης: Το βλέπω, που έχεις βγάλει το τόξο σου και το έχεις έτοιμο. Αλλά τι να φοβηθώ εγώ από σένα, αφού έτσι κι αλλιώς είμαι πεθαμένος; Άσ' τα αυτά κατά μέρος και πες μου τώρα, στο όνομα του δικού σου Ηρακλή, όταν εκείνος ζούσε, συνυπήρχες μαζί του και ήσουνα και τότε είδωλο; Ή όταν ζούσατε ήσασταν ένας κι όταν πεθάνατε, αφού χωριστήκατε, ο μεν ένας πέταξε προς τους θεούς, εσύ δε

το είδωλο, όπως είναι φυσικό, κατέβηκες στον Άδη;

Ηρακλής: Δεν έπρεπε να συζητήσω καθόλου με άνθρωπο που ξεστομίζει τέτοιες ανοησίες. Παρ' όλ' αυτά άκουσε κάτι: Όσο μέρος στον Ηρακλή ήταν του Αμφιτρύωνα, αυτό πέθανε, κι όλο αυτό το μέρος είμαι εγώ. Το υπόλοιπο, που ήταν του Διός, βρίσκεται στον ουρανό μαζί με τους θεούς.

Διογένης: Τώρα κατάλαβα καλά. Μου λες ότι η Αλκμήνη γέννησε δυο παιδιά μέσα στον ίδιο Ηρακλή, το ένα από τον Αμφιτρύωνα και το άλλο από τον Δία, αλλά εσείς αγνοούσατε ότι ήσασταν δίδυμοι από την ίδια μάνα.

Ηρακλής: Τον κακό σου τον καιρό, χαμένε. Ήμασταν και οι δυο ένα και το αυτό.

Διογένης: Φαίνεται ότι δεν είναι και τόσο εύκολο να μάθει κανείς πώς δυο Ηρακλήδες κάνανε έναν, εκτός κι αν ήσασταν, όπως λένε για εκείνον τον ιπποκένταυρο, συγκολλημένοι σε ένα, θεός και άνθρωπος μαζί.

Ηρακλής: Καλά, δεν παραδέχεσαι ότι όλοι αποτελούνται από δυο πράγματα, την ψυχή και το σώμα; Δηλαδή τι είναι αυτό που εμποδίζει την μεν ψυχή να βρίσκεται στον ουρανό, αφού προέρχεται από τον Δία, κι εγώ που είμαι το θνητό μέρος να βρίσκομαι ανάμεσα στους νεκρούς;

Διογένης: Όμως, εξοχότατέ μου εσύ γιε του Αμφιτρύωνα, θα συμφωνούσα μ' όλ' αυτά που λες, αν ήσουν υλικό σώμα. Τώρα όμως είσαι ένα άυλο ομοίωμα και δεν απέχεις και πολύ από το να μας παραστήσεις τον Ηρακλή σαν τρισυπόστατο.

Ηρακλής: Από πού κι ως πού τρισυπόστατο;

Διογένης: Περίμενε και θα δεις πώς... Ο ένας λοιπόν βρίσκεται στον ουρανό, κι ο άλλος ανάμεσα σε μας, δηλαδή εσύ το είδωλο. Έχουμε όμως και το σώμα που έλιωσε κι έγινε ήδη σκόνη. Άρα τρία πράγματα είναι όλα μαζί. Σκέψου λοιπόν τώρα ποιόν πατέρα θα επινοήσεις και για τον τρίτο Ηρακλή, αυτόν που θα είναι πατέρας του για το σώμα του.

Ηρακλής: Είσαι αναιδής και άπαιχτος στα παραπλανητικά λόγια. Για πες μου όμως, ποιος είσαι του λόγου σου;

Διογένης: Είμαι το είδωλο του Διογένη από την Σινώπη. Και τίποτε από μένα δεν βρίσκεται ανάμεσα στους θεούς, αλλά κάνοντας παρέα εδώ, με τους πιο υπέροχους από τους πεθαμένους ανθρώπους, ειρωνεύομαι τις παπαρολογίες του

Ομήρου.

Διογένης και Αλέξανδρος

Διογένης: Απίστευτο, Αλέξανδρε! Πέθανες και συ όπως κι όλοι εμείς;

Αλέξανδρος: Δεν το βλέπεις Διογένη; Γιατί σου φαίνεται απίστευτο; Πέθανα κι εγώ αφού είμαι άνθρωπος.

Διογένης: Δηλαδή ο Άμμων έλεγε ψέματα πως είσαι γιος του, κι επομένως εσύ είσαι παιδί του Φιλίππου.

Αλέξανδρος: Φυσικά του Φιλίππου, γιατί αν ήμουνα του Άμμωνα δεν θα πέθαινα.

Διογένης: Και για την Ολυμπιάδα, αλήθεια, τα ίδια κι απαράλλαχτα λέγονταν, πως τάχα μου συνουσιάζονταν με κάποιον δράκοντα, που τον έβλεπαν στο κρεβάτι της, και μετά γέννησε εσένα, ενώ ο Φίλιππος ξεγελασμένος, νόμιζε πως ήσουν γιος του.

Αλέξανδρος: Κι εγώ τα ίδια με σένα άκουγα, αλλά τώρα κατάλαβα ότι ούτε η μάνα μου ούτε οι ιερείς του Άμμωνα έλεγαν την πάσα αλήθεια.

Διογένης: Όμως, Αλέξανδρε, τα παραμύθια τους αυτά, δεν βλέπω να σε ζημίωσαν στα κατορθώματά σου. Γιατί πολλούς τους κυρίεψε ο φόβος, επειδή σε περνούσαν για θεό. Για πες μου όμως, αυτή την μεγάλη εξουσία σου, σε ποιόν την άφησες;

Αλέξανδρος: Ούτε που ξέρω, Διογένη. Γιατί δεν πρόλαβα να φροντίσω για το ζήτημα αυτό. Το μόνο που θυμάμαι είναι ότι, την ώρα που έβγαινε η ψυχή μου, έδωσα το δαχτυλίδι μου στον Περδίκκα. Αλλά που το βρίσκεις το αστείο, Διογένη, και γελάς;

Διογένης: Πώς να μη γελώ αφού θυμήθηκα τα καμώματα όλων των Ελλήνων, αμέσως μόλις πήρες την εξουσία, όταν σε κολάκευαν και σε ανακήρυξαν προστάτη και αρχιστράτηγο, για να τους σώσεις από τους βάρβαρους. Χώρια που μερικοί σε κατάταξαν ανάμεσα στους δώδεκα θεούς και σου οικοδόμησαν ναούς, προσφέροντάς σου θυσίες σαν να ήσουν ο γιος του δράκοντα. Όμως, αλήθεια, πού σε έθαψαν οι Μακεδόνες;

Αλέξανδρος: Τριάντα τόσες μέρες ακόμα, το πτώμα μου βρίσκεται στη Βαβυλώνα, αλλά υπόσχεται ο υπασπιστής μου ο Πτολεμαίος, αν βρει καμιά ευκαιρία, ανάμεσα στις πολλές σκοτούρες που τον ταλανίζουν, να με πάει στην Αίγυπτο, να με θάψει εκεί, για να γίνω ένας από τους θεούς των Αιγυπτίων.

Διογένης: Δηλαδή θέλεις να μη γελάσω τώρα Αλέξανδρε, όταν σε βλέπω ακόμα και στον Άδη να χαζολογάς και να ελπίζεις να γίνεις Άνουβις ή Όσιρις; Αυτά, μεγάλε, ξέχνα τα, γιατί δεν υπάρχει ελπίδα γυρισμού γι' αυτόν που πέρασε, έστω και για μια φορά, την στενή πόρτα του Άδη. Ούτε ο Αιακός χαρίζεται σε κανέναν, ούτε να θεωρείς τον Κέρβερο ελαφρόμυαλο. Εκείνο όμως που ευχαρίστως θα ήθελα να μάθω από σένα, είναι πώς αισθάνεσαι, όταν θυμάσαι την τόσο μεγάλη καλοπέραση που παράτησες εκεί κάτω, όταν έφτασες εδώ. Τους σωματοφύλακες, τους υπασπιστές και τους σατράπες και τόσο πολύ χρυσάφι και ολόκληρα έθνη που σε προσκυνούσαν και τη Βαβυλώνα και τα Βάκτρα και τους φοβερούς ελέφαντες και τόσες τιμές και δόξες κι εκείνες τις μεγαλόπρεπες παρελάσεις στις οποίες παρουσιαζόσουν με την λευκή κορδέλα στο κεφάλι και τον κατακόκκινο μανδύα. Όταν έρχονται όλ' αυτά στο μυαλό σου, δεν σε στενοχωρούν; Και γιατί κλαις τώρα σαν μικρό παιδί; Ούτε αυτό δεν σου έμαθε ο σοφός Αριστοτέλης; Ότι όσα μας χαρίζει η τύχη δεν κρατούν για πολύ καιρό;

Αλέξανδρος: Σιγά τον σοφό. Αυτόν που ήταν ο πιο τρισάθλιος κόλακας απ' όλους τους άλλους. Εγώ μόνο ξέρω τι κουμάσι ήταν αυτός ο Αριστοτέλης, πόσα μου ζήτησε, κι πόσα άλλα με επιστολές, πώς καταχράστηκε τη αγάπη μου για τη μόρφωση, κολακεύοντας και επαινώντας με, τότε για την σωματική μου ομορφιά, θαρρείς ότι κι αυτό είναι μέρος του αγαθού, και τότε για τα κατορθώματά μου και τα πλούτη μου. Διότι ακόμα και τα πλούτη τα θεωρούσε μέρος του αγαθού, ώστε να μη ντρέπεται όταν έπαιρνε κι αυτός μερίδιο απ' αυτά. Ήταν απατεώνας, Διογένη μου, και παμπόνηρος. Και το μόνο που κέρδισα από την σοφία του είναι η στενοχώρια μου, που έχασα όλα εκείνα που ανέφερες πριν, σαν να πρόκειται για τόσο σπουδαία αγαθά.

Διογένης: Ξέρεις όμως τι πρέπει να κάνεις τώρα; Βρήκα το φάρμακο για να γιατρέψεις την στενοχώρια σου. Επειδή εδώ πέρα δεν φυτρώνει ελλέβορος, σκύψε κάτω και πίνε και ξαναπίνε συνεχώς από την πηγή που βγάζει το νερό της λησμονιάς. Έτσι θ' απαλλαγείς από τον καημό, που έχασες τα αγαθά, που σου δίδαξε ο Αριστοτέλης. Μα να, τώρα βλέπω το ίδιο τον Κλείτο και τον Καλλισθένη και πολλούς άλλους να ορμούν κατά πάνω σου, για να σε καταξেসκίσουν παίρνοντας εκδίκηση για τα κακά που τους έκανες. Κοπάνησέ την τώρα από τον

άλλο δρόμο και πίνε συνεχώς, όπως σε συμβούλεψα.

Διογένης και Πολυδεύκης

Διογένης: Σε παρακαλώ Πολυδεύκη, επειδή πολύ σύντομα θ' ανέβεις στο επάνω κόσμο, γιατί νομίζω ότι είναι η σειρά σου να ζήσεις αύριο, αν δεις πουθενά τον κυνικό Μένιππο -μπορείς να τον βρεις στο Κράναιο της Κορίνθου ή στο Λύκειο της Αθήνας* να περιγελά τους φιλόσοφους που μαλώνουν μεταξύ τους- να του πεις, ότι ο Διογένης, βρε Μένιππε, σε καλεί, αν αρκετά έχεις κοροϊδέψει τα εγκόσμια, να έλθεις εδώ, για να γελάσεις ακόμη περισσότερο. Διότι εκεί το γέλιο δεν είναι αρκετό και υπάρχει η αμφιβολία για την μετά θάνατον ζωή. Εδώ όμως δεν θα σταματάς να γελάς με όλη σου την καρδιά, όπως εγώ τώρα και μάλιστα όταν θα βλέπεις τους πλούσιους, τους μεγιστάνες και τους βασιλιάδες, τόσο τιποτένιους και ευτελείς, ώστε μόνο από το κλαψούρισμα διακρίνονται, και πόσο η ανάμνηση του επάνω κόσμου τους αρρωσταίνει και τους κάνει γελοίους. Αυτά να του πεις και ακόμη όταν θα έλθει να μην ξεχάσει να γεμίσει την σακούλα του λούπινα και αν βρει στον δρόμο και κανένα δείπνο της Εκάτης ή αβγό καθαρισμού ή κάτι άλλο τέτοιο.

[* Το Κράναιο ήταν γυμναστήριο σ' έναν λόφο, κοντά στην Κόρινθο. Το Λύκειο ήταν επίσης γυμναστήριο σ' ένα απ' τα προάστια της Αθήνας, όπου οι νέοι πήγαιναν για να γυμναστούν, οι δε φιλόσοφοι συγκεντρώνονταν εκεί για τις συζητήσεις τους. Ο Διογένης συνήθιζε να μένει, τον μεν χειμώνα στην Αθήνα, το δε καλοκαίρι στην Κόρινθο, μιμούμενος και διακωμωδώντας, τον βασιλιά της Περσίας, ο οποίος τον μεν χειμώνα διέμενε στα Σούσα, ενώ το καλοκαίρι στα Εκβάτανα. Γι' αυτό ο Διογένης λέει στον Πολυδεύκη ν' αναζητήσει τον μαθητή του Μένιππο σ' αυτά τα μέρη.]

Πολυδεύκης: Εντάξει, θα τα πω αυτά Διογένη, αλλά για να τον γνωρίσω ευκολότερα, δεν μου λες και πώς είναι στην εξωτερική του εμφάνιση;

Διογένης: Είναι ένας φαλακρός γέρος, με χιλιοτρυπημένο πανωφόρι, το οποίο είναι ανοικτό στον κάθε άνεμο και έχει γίνει παρδαλό από τα πολύχρωμα μπαλώματα. Γελά δε πάντοτε και συνήθως κοροϊδεύει τους φαντασμένους φιλοσόφους.

Πολυδεύκης: Μ' αυτά τα χαρακτηριστικά θα τον βρω πιο εύκολα.

Διογένης: Θέλεις να σου παραγγείλω κάτι και για τους ίδιους τους φιλοσόφους;

Πολυδεύκης: Λέγε, διότι δεν θα μου είναι βάρος.

Διογένης: Λοιπόν, πες τους με λίγα λόγια, να σταματήσουν να φλυαρούν και να μαλώνουν για τα πάντα και να φυτεύουν κέρατα ο ένας στον άλλον* με σοφιστικούς συλλογισμούς και κροκόδειλους να κατασκευάζουν και με τέτοια αλλόκοτα αινίγματα να εξασκούν τάχα τον νου.

[* Σοφιστικός συλλογισμός: «Έχετε ό,τι δεν χάσατε. Κέρατα δεν χάσατε, άρα κέρατα έχετε». Ανάλογο σόφισμα ήταν οι κροκόδειλοι]

Πολυδεύκης: Ναι, αλλά θα πουν ότι εγώ είμαι αμόρφωτος κι ανάξιος για να κατακρίνω την σοφία τους.

Διογένης: Κι εσύ να τους πεις εκ μέρους μου να βγάλουν τον σκασμό.

Πολυδεύκης: Θα τα πω κι αυτά Διογένη.

Διογένης: Και στους πλούσιους, Πολυδευκάκι μου, να πεις και τα εξής εκ μέρους μου: Για ποιόν λόγο, βρε ανόητοι, φυλάτε το χρυσάφι σας; Γιατί βασανίζετε τον εαυτόν σας να λογαριάζετε τους τόκους και να μαζεύετε τάλαντα επί τάλαντων, ενώ ένας μόνο οβολός θα σας χρειαστεί για να έρθετε εδώ μετά από λίγο;

Πολυδεύκης: Θα τα πω κι αυτά σ' εκείνους.

Διογένης: Αλλά και στους ωραίους και δυνατούς να πεις, στον Μέγιλλο, ας πούμε, τον Κορίνθιο και τον Δαμόξενο τον παλαιστή, ότι εδώ ούτε τα ξανθά μαλλιά, ούτε τα γαλανά ή μαύρα μάτια, ή το κοκκινάδι του προσώπου υπάρχει πλέον μετά θάνατον, ούτε νεύρα δυνατά ή ώμοι γεροί, αλλ' όλοι είμαστε μία και η αυτή σκόνη, όπως λέει και η παροιμία, και κρανία γυμνά, από κάθε κάλλος.

Πολυδεύκης: Δεν είναι δύσκολο να πω και αυτά στους ωραίους και δυνατούς.

Διογένης: Και στους φτωχούς, βρε Λάκωνα -διότι πολλοί μεταξύ αυτών στενοχωριούνται για την τύχη τους και καταριούνται την φτώχεια- πες τους να μην κλαίνε, ούτε να οδύρονται και να διηγηθείς την ιστοιμία η οποία επικρατεί εδώ και ότι εδώ δεν θα δουν τους εκεί πλουσίους σε τίποτα καλύτερους από αυτούς. Και στους δικούς σου δε τους Σπαρτιάτες να πεις, αν θέλεις, εκ μέρους μου, και να τους επιπλήξεις ότι αποχαυνώθηκαν.

Πολυδεύκης: Α, μη λες τίποτε για τους Σπαρτιάτες, Διογένη, διότι δεν θα το ανεχθώ. Όσα όμως παρήγγειλες για τους άλλους θα τα 'πω.

Διογένης: Αφού το θέλεις, ας αφήσουμε τους Σπαρτιάτες, αλλά μην παραλείψεις να πεις στους άλλους όσα σου παρήγγειλα.

Κράτης και Διογένης

Κράτης: Ήξερες, Διογένη, τον Μοίριχο τον πλούσιο, τον πολύ πλούσιο, από την Κόρινθο, ο οποίος είχε τα πολλά πλοία και του οποίου ανιψιός ήταν ο Αριστέας, πλούσιος και αυτός, ο οποίος συνήθιζε να λέει το ρητό τού Ομήρου: «Ή σήκωσε με ή να σε σηκώσω»;

Διογένης: Για ποιόν λόγο;

Κράτης: Φρόντιζαν ο ένας τον άλλον για την κληρονομιά. Ήταν συνομήλικοι και τις διαθήκες τους τις συνέταξαν φανερά. Ο μεν Μοίριχος άφηνε κληρονόμο τον Αριστέα, σε περίπτωση που θα πέθαινε πριν απ' αυτόν, κι ο δε Αριστέας τον Μοίριχο, εάν αυτός πέθαινε νωρίτερα. Αυτά είχαν γραμμένα και συναγωνίζονταν ο ένας τον άλλον στις κολακείες και τις περιποιήσεις. Οι δε μάντιες, και εκείνοι οι οποίοι από την κίνηση των άστρων συμπεραίνουν το μέλλον και εκείνοι οι οποίοι το εξηγούν από τα όνειρα, όπως οι Χαλδαίοι, αλλά και αυτός ο Πύθιος Απόλλωνας, τότε προφήτευαν ότι θα επιζήσει ο Αριστέας και τότε ο Μοίριχος, και η ζυγαριά άλλοτε έγερνε προς το μέρος του ενός κι άλλοτε προς το μέρος του άλλου.

Διογένης: Και πώς τελείωσε η ιστορία, Κράτη; Ενδιαφέρομαι ν' ακούσω την συνέχεια.

Κράτης: Και οι δύο πέθαναν την ίδια μέρα, οι δε κληρονομίες περιήλθαν στους συγγενείς τους, στον Ευνόμιο και τον Θρασυκλέα, οι οποίοι ποτέ δεν φαντάζονταν ότι θα γινόταν κληρονόμοι. Θείος και ανιψιός, ταξιδεύοντας από την Σικυώνα για την Κίρρα, χτυπήθηκαν στο πέλαγο από σφοδρό άνεμο, ο οποίος, τους ανέτρεψε και τους βύθισε.

Διογένης: Καλά έπαθαν. Εμείς όταν ζούσαμε δεν είχαμε τέτοιες ιδέες μεταξύ μας. Ούτε εγώ ευχήθηκα ποτέ να πεθάνει ο Αντισθένης για να κληρονομήσω την μαγκούρα του -και είχε μία πολύ γερή από αγριελιά- ούτε εσύ, νομίζω, Κράτη,

παρακαλούσες να πεθάνω για να κληρονομήσεις τα κτήματά μου, το πιθάρι και το σακούλι μου, το οποίο περιείχε λίγα λούπινα.

Κράτης: Επειδή δεν είχα καμμία ανάγκη απ' αυτά, όπως ούτε κι εσύ, Διογένη. Όσα μας χρειάζονταν τα κληρονομήσαμε, εσύ από τον Αντισθένη κι εγώ από σένα, τα οποία είναι πολύ μεγαλύτερα και ευγενέστερα από το βασίλειο των Περσών.

Διογένης: Ποιά εννοείς;

Κράτης: Την σοφία, την ολιγάρκεια, την αλήθεια, την ειλικρίνεια και την ελευθερία.

Διογένης: Ναι, θυμάμαι ότι αυτόν τον πλούτο κληρονόμησα από τον Αντισθένη και σ' εσένα άφησα ακόμα περισσότερα.

Κράτης: Οι άλλοι όμως δεν έδιναν σημασία σε τέτοια αποκτήματα και κανείς δεν μας περιποιούνταν με την ελπίδα της κληρονομιάς, αλλ' όλοι απέβλεπαν στο χρήμα.

Διογένης: Έτσι είναι. Διότι δεν είχαν που να φυλάξουν τα δικά μας αγαθά. Από τις απολαύσεις ήσαν διάτρητοι, όπως τα σάπια πορτοφόλια, ώστε κι αν συνέβαινε κάποτε να χαρίσει κανείς σ' αυτούς σοφία ή ελευθεροστομία και αλήθεια, ξέφευγε αμέσως και χυνότανε, καθ' ότι ο πάτος δεν μπορούσε να αντέξει. Το ίδιο περίπου δηλαδή με εκείνο το οποίο πάθαιναν οι κόρες του Δαναού, που προσπαθούσαν να γεμίσουν το τρύπιο πιθάρι με νερό, ενώ το χρυσάφι το φύλαγαν με νύχια και με δόντια και με κάθε τρόπο.

Κράτης: Λοιπόν εμείς μεν θα έχουμε κι εδώ τον πλούτο μας, αυτοί δε, θα έρθουν εδώ μ' έναν μόνο οβολό κι αυτόν μέχρι να πληρώσουν τον βαρκάρη.

Διογένης, Αντισθένης και Κράτης

Διογένης: Ακούστε, Αντισθένη και Κράτη... Αφού δεν έχουμε τίποτε να κάνουμε, δεν πηγαίνουμε έναν περίπατο μέχρι την είσοδο του Άδη, για να δούμε τους νιόφερτους, ποιοί είναι και τί κάνουν;

Αντισθένης: Πάμε, Διογένη. Θα είναι ευχάριστο το θέαμα, να βλέπει κανείς, άλλους μεν να μωξοκλαίνε, άλλους δε να παρακαλάνε να τους αφήσουν, και

μερικούς να αναγκάζουν τον Ερμή να τους πιάνει από τον σβέρκο και να τους σπρώχνει κι αυτοί ν' αντιστέκονται ανώφελα και να πέφτουν κάτω ανάσκελα.

Κράτης: Να σας διηγηθώ εγώ τι είδα όταν κατέβαινα.

Διογένης: Πες μας, Κράτη, διότι φαίνεται ότι θα είδες πολύ αστεία πράγματα.

Κράτης: Έρχονταν πολλοί μαζί μας, μεταξύ δε αυτών ο Ισμηνόδωρος ο πλούσιος ο συμπολίτης μας, ο Αρσάκης ο ύπαρχος της Μηδίας και ο Αρμένιος Ορείτης. Λοιπόν, ο Ισμηνόδωρος ο οποίος είχε σκοτωθεί από ληστές στον Κιθαιρώνα, ενώ πήγαινε στην Ελευσίνα, νομίζω, αναστέναζε και κρατούσε την πληγή του και ανέφερε τα παιδιά του, τα οποία άφησε ορφανά πολύ μικρά και μετάνιωσε για την αποκοτιά του, επειδή ενώ επρόκειτο να διαβεί τον Κιθαιρώνα και τα περίχωρα των Ελευθερών, τα οποία έχουν εντελώς ερημωθεί από τους πολέμους, είχε πάρει μαζί του μόνο δύο δούλους, ενώ είχε μαζί του πολύ χρυσάφι. Ο δε Αρσάκης -ο οποίος ήταν ήδη ηλικιωμένος και στ' αλήθεια συμπαθής στην όψη- μουρμούριζε και έβριζε, εκφράζοντας την δυσφορία και την αγανάκτησή του, επειδή βάδιζε πεζός και ζητούσε να του φέρουν το άλογό του. Διότι το άλογό του είχε πεθάνει συγχρόνως με αυτόν. Ένας Θράκας ακροβολιστής τους είχε σκοτώσει και τους δύο μ' ένα χτύπημα, στην μάχη που έγινε δίπλα στον ποταμό Αράξη, εναντίον του βασιλιά της Καπαδοκίας. Ο Αρσάκης, όπως διηγούνταν, έτρεχε, ορμώντας μπροστά απ' τους άλλους, ενώ ο Θράκας τον περίμενε και βάζοντας μπροστά την ασπίδα απέκρουσε το κοντάρι του Αρσάκη, έπειτα δε με την λόγχη του διαπέρασε και αυτόν και το άλογο.

Αντισθένης: Πώς είναι δυνατόν, Κράτη, να γίνει αυτό με ένα μόνο χτύπημα;

Κράτης: Πολύ εύκολα, Αντισθένη. Ο Αρσάκης έρχονταν με ορμή, κρατώντας προτεταμένο το μεγάλο κοντάρι του, ο δε Θράκας αφού απέκρουσε με την ασπίδα του την επίθεση και απέφυγε το λόγχισμα, γονάτισε και με την λόγχη προτεταμένη δέχθηκε τον επιτιθέμενο και πλήγωσε κάτω απ' το στήθος το άλογό του, το οποίο εξ αιτίας της ορμής του, η λόγχη το διαπέρασε και μαζί τρυπήθηκε κι ο Αρσάκης πέρα για πέρα, λίγο πιο πάνω απ' τ' αχαμνά. Όπως καταλαβαίνεις, το τρομερό αυτό χτύπημα, είναι αποτέλεσμα μάλλον εξ αιτίας της ορμής του αλόγου, παρά της θέλησης και της δύναμης του ανθρώπου. Αγανάκτησε λοιπόν ο Αρσάκης, επειδή τον έβαλαν μαζί με τους άλλους πεζοπόρους και απαιτούσε να καβαλήσει άλογο. Ο δε Ορείτης είχε τόσο μαλακά πόδια, ώστε ούτε να σταθεί μπορούσε, ούτε και να περπατήσει. Κι αυτό συμβαίνει σ' όλους σχεδόν τους Μήδους, αφού

όταν κατεβαίνουν απ' το άλογο, βαδίζουν με τις άκρες των ποδιών, λες και πατάνε σε αγκάθια. Γι' αυτό, όταν έπεσε κάτω και δεν ήθελε με κανέναν τρόπο να σηκωθεί, ο Ερμής τον έφερε σηκωτό μέχρι την αποβάθρα, ενώ εγώ πέθαινα στα γέλια.

Αντισθένης: Κι εγώ όταν κατέβαινα, δεν ανακατεύτηκα καθόλου με τους άλλους, αλλά τους άφησα να κλαίνε και μπήκα τρέχοντας στο πλοίο για να πιάσω θέση και να ταξιδέψω άνετα. Όσο κράτησε το ταξίδι, οι άλλοι έκλαιγαν και ξερνοβλούσαν, ενώ εγώ τους έκανα χάζι κι έσπαγα πλάκα μαζί τους.

Διογένης: Εσείς, Κράτη και Αντισθένη, είχατε αυτούς τους συνταξιδευτές. Ενώ εγώ είχα τον Βλεψία τον τοκογλύφο από την Πίσα, τον Λάμπη τον Ακαρνάνα, τον αρχηγό των ξένων μισθοφόρων και τον Δάμη τον πλούσιο από την Κόρινθο. Απ' αυτούς, ο μεν Δάμης είχε πεθάνει δηλητηριασμένος από τον γιο του, ο δε Λάμπης αυτοκτόνησε εξ αιτίας ερωτικής απογοητεύσεως για την Μυρτούλα την πόρνη, και ο Βλεψίας, όπως λέγονταν, είχε πεθάνει από ασιλία ο καημένος, το οποίο φαίνεται από την ώχρα του προσώπου του και το εξασθενημένο του κορμί. Εγώ δε αν και γνώριζα, τους ρωτούσα για να μου πουν με ποιον τρόπο πέθαναν. Και όταν ο Δάμης κατηγορούσε τον γιο του, του είπα, «Καλά να πάθεις, αφού είχες περιουσία χιλίων ταλάντων και την απολάμβανες στα ενενήντα σου, ενώ στον γιο σου που ήταν δεκαοκτώ χρόνων παλικάρι, του έδινες μόνο τέσσερις οβολούς». «Κι εσύ, Ακαρνάνα» -διότι αναστέναζε και αυτός και καταριόταν την Μυρτούλα- «γιατί ρίχνεις το φταίξιμο στον έρωτα κι όχι στον εαυτόν σου; Τους εχθρούς δεν τους φοβήθηκες ποτέ και ήσουν πρώτος στους κινδύνους, και το πρώτον τυχόν γύναιο με τα ψεύτικα δάκρυα και τους στεναγμούς του, σε υποδούλωσε, γενναιότατε». Ο δε Βλεψίας κατηγορούσε τον εαυτόν του ως πολύ ανόητο, επειδή φύλαγε τα χρήματά του για κληρονόμους αγνώστους, νομίζοντας ο βλάκας ότι δεν θα πέθαινε ποτέ. Με λίγα λόγια, πολύ με διασκέδασαν με τους στεναγμούς τους. Αλλά φθάσαμε στην είσοδο. Ας σταματήσουμε τώρα εδώ κι ας τους παίρνουμε μάτι από μακριά τους καινούργιους. Πω πω! είναι πάρα πολλοί και διάφοροι και όλοι δακρυσμένοι, εκτός από τα μωρά και τα νήπια. Αλλά και οι υπέργηροι κλαίνε. Γιατί άραγε; Από αγάπη για τη ζωή; Καθίστε να ρωτήσω εκείνον τον γέρο. Γιατί κλαις ενώ πέθανες τόσο ηλικιωμένος; Γιατί σου κακοφαίνεται τόσο πολύ, φίλε μου, αφού έρχεσαι εδώ γέροντας; Μήπως ήσουν πουθενά βασιλιάς;

Γέρος: Όχι.

Διογένης: Μήπως σατράπης;

Γέρος: Ούτε.

Διογένης: Μήπως ήσουν πλούσιος και άφησες πολλές απολαύσεις πίσω σου;

Γέρος: Τίποτε απ' αυτά. Είχα γίνει ενενήντα χρονών πάνω κάτω, ζούσα δε ζωή δυστυχισμένη και ως μόνον πόρο είχα το ψάρεμα. Εκτός δε της μεγάλης φτώχειας, ήμουν άτεκνος, ήμουν κουτσός και μόλις έβλεπα.

Διογένης: Και μολονότι βρισκόσουν σ' αυτήν την κατάσταση, ήθελες να ζεις;

Γέρος: Ναι, διότι το φως είναι ευχάριστο κι ο θάνατος κακός και μαύρος.

Διογένης: Είσαι ανόητος, γέρο, και δεν ξέρεις το συμφέρον σου. Κάνεις σαν να ήσουν παιδί, ενώ είσαι συνομήλικος του Χάρωνα. Τι να λέει λοιπόν κανείς και για τους νέους, όταν όσοι έχουν την ηλικία τη δική σου, θα έπρεπε να επιδιώκουν τον θάνατο ως φάρμακο των δυστυχιών του γήρατος; Αλλά καιρός να φύγουμε, για να μην νομίσει κανείς ότι σκεπτόμαστε να δραπετεύσουμε, επειδή μας βλέπουν να περιφερόμαστε εδώ στην είσοδο.

Διογένης και Μαύσωλος

Διογένης: Δεν μου λες, γιατί υπερηφανεύεσαι τόσο πολύ, άνθρωπε απ' την Καρία, κι έχεις την απαίτηση να σε τιμούν περισσότερο απ' όλους εμάς;

Μαύσωλος: Πρώτον για την βασιλεία μου, Σινωπέα, διότι βασίλευσα σ' ολόκληρη την Καρία, υπέταξα μέρος των Λυδών, κυρίευσα κάποια νησιά κι έφτασα μέχρι την Μίλητο, κατακτώντας τα περισσότερα μέρη της Ιωνίας. Έπειτα, ήμουν ωραίος και μεγαλόσωμος και γενναίος στον πόλεμο. Το σπουδαιότερο όμως είναι, ότι στην Αλικαρνασσό έχω μεγαλειώδη τάφο, που όμοιόν του στη μεγαλοπρέπεια, άλλος νεκρός δεν έχει, και οι παραστάσεις αλόγων και ανθρώπων, που τον στολίζουν, είναι τόσο ωραίες και τόσο όμορφα σκαλισμένες στο πολυτιμότερο μάρμαρο, ώστε δύσκολα μπορεί να βρεθεί παρόμοιος ναός. Δεν νομίζεις λοιπόν, ότι με το δίκιο μου υπερηφανεύομαι γι' αυτά;

Διογένης: Για τη βασιλεία σου, εννοείς, την ομορφιά και το βάρος του τάφου;

Μαύσωλος: Ναι, γι' αυτά.

Διογένης: Αλλά, καλέ μου Μαύσωλε, ούτε την δύναμη εκείνη έχεις πια, ούτε και την ομορφιά. Και αν καλέσουμε έναν κριτή ομορφιάς, δεν βλέπω τον λόγο που θα προτιμηθεί το δικό σου το κρανίο απ' το δικό μου. Διότι και τα δύο είναι φαλακρά και γυμνά, και των δύο φαίνονται τα δόντια ομοίως, και οι δύο έχουμε χάσει τα μάτια και οι μύτες μας έχουν γίνει πλακουτσωτές. Όσο για τον τάφο και τα πολυτελή εκείνα μάρμαρα, ίσως να χρησιμεύσουν στους Αλικαρνασσεείς για να τα επιδεικνύουν στους ξένους και να υπερηφανεύονται, ότι έχουν ένα τόσο μέγα οικοδόμημα. Αλλά εσύ, φίλτατε, δεν βλέπω τι απολαμβάνεις απ' αυτόν, εκτός κι αν θέλεις να πεις ότι κρατάς περισσότερο βάρος από εμάς τους υπόλοιπους, επειδή βρίσκεσαι υπό το βάρος τόσων μεγάλων λίθων.

Μαύσωλος: Ανώφελα λοιπόν όλα εκείνα; Και ο Μαύσωλος θα είναι ίσος με τον Διογένη;

Διογένης: Όχι και ίσος, γενναιότατε, καθόλου ίσος. Διότι ο μεν Μαύσωλος θα κλαίει στη θύμηση του πάνω κόσμου, όπου νόμιζε ότι ευτυχεί, ο δε Διογένης θα γελά εις βάρος του. Και συ μεν θα καυχάσαι ότι έχεις τάφο στην Αλικαρνασσό, τον οποίον σου κατασκεύασε η σύζυγος και αδελφή σου Αρτεμισία, ο δε Διογένης, ακόμα κι αν έχει πουθενά τάφο του σώματός του, ούτε που το γνωρίζει και ούτε που τον νοιάζει. Αλλά άφησε να μιλούν γι' αυτόν οι εκλεκτοί, έχοντας ζήσει μια ζωή υψηλότερη απ' το δικό σου μνημείο και τοποθετημένη σε πιο γερά θεμέλια, δουλοπρεπέστατε Κάρα.

Ερμής και Χάρων

Ερμής: Έλα να λογαριαστούμε βαρκάρη, αν θέλεις. Να δούμε πόσα μου χρωστάς ως τώρα, για να μην ξανατσακωθούμε πάλι γι' αυτό το ζήτημα.

Χάρων: Να λογαριαστούμε Ερμή. Καλύτερα να ξεκαθαρίσουμε τον λογαριασμό για να μην έχουμε μπερδέματα.

Ερμής: Μου παρήγγειλες και σου έφερα μία άγκυρα πέντε δραχμών.

Χάρων: Πολλά λες.

Ερμής: Μα τον Πλούτωνα, πέντε δραχμές την αγόρασα, και ένα σχοινί δύο οβολούς.

Χάρων: Λοιπόν, βάλε πέντε δραχμές και δύο οβολούς.

Ερμής: Και μία σακοράφα για το πανί, άλλοι πέντε οβολοί.

Χάρων: Πρόσθεσε κι αυτούς.

Ερμής: Σου έφερα επίσης κερί για να φράξεις τ' ανοίγματα του πλοιαρίου, καθώς και καρφιά και σχοινί με το οποίο ανεβοκατεβάζεις την αντέννα. Σύνολο δύο δραχμές.

Χάρων: Σε καλή τιμή τα αγόρασες.

Ερμής: Αυτά είναι, εκτός κι αν ξεχάσαμε τίποτε. Πότε λοιπόν λες να μου τα πληρώσεις αυτά;

Χάρων: Τώρα, Ερμή, είναι αδύνατον. Αν όμως, κανένα θανατικό ή κανέναν πόλεμος μας στείλει κάτω πολλούς, όλο και κάτι θα μπορέσω να κερδίσω, γιατί μπορώ να τους εξαπατώ στον λογαριασμό των ναύλων.

Ερμής: Κι εγώ λοιπόν, για να πάρω όσα μου χρωστάς, θα πρέπει να εύχομαι να συμβούν συμφορές;

Χάρων: Δεν υπάρχει άλλος τρόπος, Ερμή. Τώρα δε όπως βλέπεις κι εσύ, μας έρχονται λίγοι, γιατί στον κόσμο υπάρχει ειρήνη.

Ερμής: Προτιμότερο αυτό, ακόμα κι αν έτσι αναβάλλεται η εξόφληση. Αλλά θυμάσαι βρε Χάρων, πώς ήταν οι παλιοί που μας έρχονταν εδώ; Όλοι παλικάρια, καταματωμένοι και πληγωμένοι οι περισσότεροι. Και τώρα, μας έρχεται κανέναν φαρμακωμένος από το παιδί του ή από τη γυναίκα του, ή έχει πρησμένη κοιλιά απ' το πολύ φαί, όλοι δε είναι ωχροί και άθλιοι, και καθόλου δεν μοιάζουν μ' εκείνους. Άσε που οι περισσότεροι απ' αυτούς, έχουν έρθει εδώ, σκάβοντας ο ένας τον λάκκο του άλλου για τα χρήματα.

Χάρων: Ναι, είναι πολυπόθητο το άτιμο το χρήμα.

Ερμής: Ε, τότε λοιπόν, δεν μου φαίνεται ότι έχω άδικο να σου ζητάω όσα μου χρωστάς.

Πλούτων και Ερμής

Πλούτων: Γνωρίζεις εκείνον τον γέρο, τον υπέργηρο, τον πλούσιο Ευκράτη, ο οποίος δεν έχει μεν παιδιά, αλλ' έχει χιλιάδες κόλακες που θέλουν να τον κληρονομήσουν;

Ερμής: Ναι, λες αυτόν από την Σικυώνα. Λοιπόν τι;

Πλούτων: Αυτόν, Ερμή, άφησέ τον να ζήσει και μετά τα ενενήντα έτη, τα οποία έζησε και να του χαρίσεις άλλα τόσα, κι αν δυνατόν ακόμη περισσότερα. Εκείνους όμως τους κόλακές του, τον νεαρό Χαρίνο και τον Δάμονα, αλλά και όλους τους άλλους, φέρε τους εδώ κάτω το ταχύτερον.

Ερμής: Κάτι τέτοιο θα φαινόταν παράδοξο.

Πλούτων: Απεναντίας, Ερμή... Είναι δικαιοτάτο. Διότι, γιατί αυτοί εύχονται να πεθάνει εκείνος και γιατί θέλουν να πάρουν τα χρήματά του, χωρίς να έχουν καμμία συγγένεια μ' αυτόν; Και το πιο αισχρό είναι ότι, ενώ εύχονται τον θάνατό του, στα φανερά τον περιποιούνται. Όταν πάλι, αρρωσταίνει, όλοι ξέρουν τι σκέφτονται κι όμως υπόσχονται να προσφέρουν θυσίες στους θεούς για να γίνει καλά και με κάθε τρόπο τον κολακεύουν. Γι' αυτούς τους λόγους λοιπόν, ας μείνει αυτός στη ζωή και να περιμένουν αυτοί με ανοιχτό το στόμα.

Ερμής: Το αξίζουν να το πάθουν αυτό. Αλλά κι εκείνος δεν τους εμπαίζει λιγότερο. Τους τρέφει με ελπίδες κι ενώ φαίνεται ετοιμοθάνατος αντέχει περισσότερο από τους νέους. Αυτοί δε τώρα, με την φαντασία τους, έχουν ήδη μοιράσει μεταξύ τους την περιουσία του.

Πλούτων: Λοιπόν, αυτός μεν ας πετάξει από πάνω του τα γηρατειά, όπως ο Ιόλαος, κι ας επανέλθει στην νεότητα. Αυτοί δε ας αφήσουν τις ελπίδες και τον πλούτο που ονειρεύονται κι ας έλθουν εδώ για να λάβουν τιμωρία, αντάξια της κακίας τους.

Ερμής: Έννοια σου, Πλούτωνα. Θα τους φέρω τον ένα μετά τον άλλον. Είναι νομίζω επτά.

Πλούτων: Φέρε τους, ο δε Ευκράτης ας τους θάψει όλους κι από γέρος ας γίνει πάλι έφηβος.

Τερψίων και Πλούτων

Τερψίων: Είναι δίκαιο αυτό, Πλούτωνα, να πεθάνω εγώ στην ηλικία των τριάντα ετών κι ο γεροξεκούτης ο Θούκριτος να ζει ακόμη, ενώ έχει περάσει τα ενενήντα;

Πλούτων: Δικαιότατο, βρε Τερψίωνα, αφού αυτός μεν ζει χωρίς να εύχεται να πεθάνει κανένας απ' τους φίλους του, ενώ εσύ όλον τον καιρό παρακαλούσες να τα τινάξει για να τον κληρονομήσεις.

Τερψίων: Και δεν θα έπρεπε αυτός, ο οποίος είναι γέρος και δεν μπορεί πια ν' απολαύσει τον πλούτο, να φύγει απ' τη ζωή και να παραχωρήσει την περιουσία του στους νέους;

Πλούτων: Νέους νόμους θέλεις να κάνεις, Τερψίωνα, ώστε όποιος δεν μπορεί να τρώει τα λεφτά του και να το ευχαριστιέται, να πεθαίνει; Η Μοίρα και η φύση όμως, αλλιώς όρισαν.

Τερψίων: Λοιπόν, αυτήν την κατάσταση κατακρίνω. Έπρεπε να γίνονται τα πράγματα έτσι ώστε ο γεροντότερος να πεθαίνει νωρίτερα και μετά απ' αυτόν ο αμέσως επόμενος στην ηλικία. Και να μην γίνεται καμμία παράβαση αυτού του κανόνα, και να ζει μεν ο υπέργηρος, που του έχουν απομείνει τρία δόντια ακόμη, ίσα ίσα που βλέπει, στηρίζεται σε τέσσερις υπηρέτες για να βαδίσει, τρέχει η μύτη του, τα μάτια του είναι τσιμπλιασμένα και δεν έχει πλέον καμμία απόλαυση, οι δε νέοι τον κοροϊδεύουν ως ζωντανό τάφο, και να πεθαίνουν πριν απ' αυτόν οι ωραιότεροι και πιο δυνατοί νέοι. Αυτό είναι άνω ποταμών. Τουλάχιστον, έπρεπε να γνωρίζουμε πότε θα πεθάνει ο κάθε γέρος, για να μην τον περιποιούμαστε μάτια. Ενώ τώρα, συμβαίνει αυτό που λέει η παροιμία, ότι η βοϊδάμαξα πολλές φορές σέρνει τα βόδια.

Πλούτων: Όπως γίνονται τα πράγματα τώρα, είναι λογικότερα, παρά όπως τα θέλει εσύ. Επιδιώκετε και καταφέρνετε τους γέρους να σας υιοθετούν για να αποκτήσετε με κολακειές πράγματα που δεν σας ανήκουν. Έτσι, γίνεστε γελοίοι, πεθαίνοντας πριν απ' αυτούς κι ο κόσμος το ευχαριστιέται, διότι όσο εσείς εύχεστε να πεθάνουν εκείνοι, τόσο ευχαριστούνται οι άλλοι όταν οι γέροι σας θάβουν. Και είναι πολύ περίεργο που αγαπάτε τους γέρους και τις γριές που δεν έχουν παιδιά, ενώ αδιαφορείτε για όσους έχουν. Ακόμη και οι γέροι που καταλαβαίνουν τους σκοπούς σας και τυχαίνει να έχουν παιδιά, προσποιούνται ότι

τα μισούν, για να έχουν και αυτοί την αγάπη σας. Και μετά, στις διαθήκες τους, αποκλείονται οι φίλοι, επικρατούν τα παιδιά και η φύση, όπως είναι το δίκαιο, ενώ οι κόλακες βλέποντας ότι πιάστηκαν κορόιδα, τρίζουν τα δόντια τους από το πείσμα και την οργή.

Τερψίων: Αυτά είναι αλήθεια που λες. Πόσα μου έφαγε εμένα ο Θούκριτος, που φαίνονταν ότι από στιγμή σε στιγμή θα πεθάνει! Όσες φορές πήγαινα να τον δω, αναστέναζε βαριά σαν κλωσσόπουλο που βγαίνει απ' τ' αβγό του. Έτσι κι εγώ νομίζοντας ότι μετά από λίγο θα μπει στο φέρετρο, του έστειλα πολλά δώρα, για να συναγωνίζομαι τους διεκδικητές στην γενναιοδωρία και πολλές φορές ξαγρυπνούσα, σκεπτόμενος και υπολογίζοντας τα κληρονομικά ζητήματα. Κι απ' αυτές τις αγρυπνίες και τις φροντίδες τελικά κατέληξα να πεθάνω εγώ. Ο δε γέρος μάλιστα, αφού κατάπιε το δόλωμα, ήρθε και στην κηδεία μου, όπου γελούσε με το πάθημά μου.

Πλούτων: Μπράβο στον Θούκριτο! Να ζήσει κι άλλο για να δουλεύει τέτοια κοράκια και να μην πεθάνει πριν κηδέψει όλους τους κόλακες του.

Τερψίων: Τώρα κι εγώ θα το ευχαριστηθώ πολύ, βρε Πλούτωνα, εάν ο Χαροιάδης πεθάνει πριν τον Θούκριτο.

Πλούτων: Να είσαι βέβαιος, Τερψίωνα, ότι και ο Φείδωνας και ο Μέλανθος και όλοι οι άλλοι θα έρθουν εδώ πριν απ' αυτόν, με τις ίδιες τιμές.

Τερψίων: Τα επιδοκιμάζω με όλη μου την ψυχή αυτά. Σου εύχομαι να ζήσεις πολύ, πάρα πολύ, Θούκριτε.

Πρωτεσίλαος, Πλούτων και Περσεφόνη

Πρωτεσίλαος: Αχ, κύριε και βασιλιά και Δία του Άδη κι εσύ κόρη της Δήμητρας, μην κλείνετε τ' αφτιά σας σε μια ερωτική μου παράκληση.

Πλούτων: Τι θέλεις από μας και ποιός είσαι;

Πρωτεσίλαος: Είμαι ο Πρωτεσίλαος, ο γιος του Ίφικλου, Θεσσαλός, ένας απ' τους Έλληνες που εκστράτευσαν στην Τροία και ο πρώτος που σκοτώθηκε εκεί. Σας ικετεύω να με αφήσετε να επανέλθω για λίγον καιρό στη ζωή.

Πλούτων: Αυτή την επιθυμία, Πρωτεσίλαε, την έχουν όλοι οι νεκροί, αλλά σε κανέναν απ' αυτούς δεν έχει γίνει τέτοια χάρη.

Πρωτεσίλαος: Εγώ δεν θέλω να ζήσω ξανά, Πλούτωνα. Θέλω μόνο να ξαναδώ τη γυναίκα μου, που την άφησα νιόπαντρη στην κάμαρά μας κι έφυγα στην εκστρατεία, και με το που πάτησα το πόδι μου στην Τροία με σκότωσε ο Έκτορας. Ο έρωτας για την γυναίκα μου, κύριε, με βασανίζει πολύ και θα ήθελα να την δω για λίγο και θα επιστρέψω πάλι.

Πλούτων: Δεν έχεις πει το νερό της λησμονιάς, Πρωτεσίλαε;

Πρωτεσίλαος: Το ήπια, αλλά ο έρωτάς μου είναι τόσο ισχυρός, ώστε κι έτσι δεν μπόρεσα να τον λησμονήσω.

Πλούτων: Τότε περίμενε. Γιατί κι εκείνη θα έρθει μια μέρα εδώ, οπότε δεν είναι ανάγκη ν' ανέβεις εσύ.

Πρωτεσίλαος: Υποφέρω να περιμένω. Κι εσύ αγάπησες και γνωρίζεις τι είναι έρωτας.

Πλούτων: Και τι θα σε ωφελήσει να ζήσεις μία μέρα κι έπειτα να έχει πάλι την ίδια θλίψη;

Πρωτεσίλαος: Πιστεύω ότι θα την πείσω να έρθει κι εκείνη εδώ, ώστε αντί ενός θα σου έρθουν δύο νεκροί μετά από λίγο.

Πλούτων: Δεν επιτρέπεται να γίνουν αυτά, ούτε και έγιναν ποτέ.

Πρωτεσίλαος: Θα σου θυμίσω, Πλούτωνα, δύο περιστατικά. Στον Ορφέα, για τον ίδιο λόγο, παραδώσατε την Ευρυδίκη, και την συγγενή μου την Άλκηστη που την στείλατε στον Ηρακλή για να τον ευχαριστήσει.

Πλούτων: Και θες να παρουσιαστείς μ' αυτό το γυμνό και άσχημο κρανίο στην ωραία και νεαρή σου σύζυγο; Και πώς εκείνη θα σε δεχθεί, αφού ούτε να σ' αναγνωρίσει δεν θα μπορεί; Είμαι βέβαιος ότι θα σε φοβηθεί και θα σε αποφύγει και άδικα θα κάνεις τόσο ταξίδι για να επανέλθεις στη ζωή.

Περσεφόνη: Λοιπόν, άνδρα μου, εσύ μπορείς να το διορθώσεις κι αυτό. Διάταξε τον Ερμή, όταν ο Πρωτεσίλαος φτάσει στο φως να τον αγγίξει με το μαγικό του ραβδί για να τον μεταμορφώσει αμέσως και να τον κάνει όμορφο παλικάρι, όπως

ήταν και την ημέρα του γάμου του.

Πλούτων: Αφού η Περσεφόνη το θέλει, πήγαινε τον επάνω, βρε Ερμή, και κάνε τον πάλι, όπως ήταν γαμπρός. Κι εσύ, Πρωτεσίλαε, να θυμάσαι, ότι έχεις μόνον μια ημέρα άδεια.

Αιακός, Πρωτεσίλαος, Πάρης και Μενέλαος

Αιακός: Τι έπαθες, βρε Πρωτεσίλαε, κι όρμησες στην Ελένη για να την πνίξεις;

Πρωτεσίλαος: Επειδή εξ αιτίας της, Αιακέ, πέθανα κι άφησα μισόκτιστο το σπίτι μου και χήρα την νεαρή γυναίκα μου.

Αιακός: Κοίταξε να δεις, γι' αυτό φταίει ο Μενέλαος, που σας οδήγησε εναντίον της Τροίας για χάρη αυτής της γυναίκας.

Πρωτεσίλαος: Έχεις δίκιο, αυτόν πρέπει να κατηγορώ.

Μενέλαος: Όχι εμένα, φίλτατε. Καλύτερα να κατηγορείς τον Πάρη, που έκλεψε την γυναίκα μου, ενώ τον φιλοξενούσα, κατά παράβαση κάθε δικαίου. Αυτός αξίζει να πνιγεί όχι μόνο από σένα, αλλά κι απ' όλους τους Έλληνες και τους βάρβαρους για τον θάνατο όλων όσων προκάλεσε.

Πρωτεσίλαος: Αυτό πράγματι, είναι πιο δίκαιο. Εσύ λοιπόν, άθλιε Πάρη, δεν θα μου γλυτώσεις.

Πάρης: Αυτό θα είναι άδικο, Πρωτεσίλαε, γιατί έπαθα το ίδιο με σένα κι ερωτεύτηκα. Και γνωρίζεις ότι ο θεός Έρωτας δρα παρά την θέλησή μας και μας οδηγεί όπου θέλει, χωρίς να μπορούμε ν' αντισταθούμε.

Πρωτεσίλαος: Καλά λες. Θα ευχόμουν τότε, να μπορούσα να συλλάβω τον Έρωτα.

Αιακός: Εγώ θα σου απολογηθώ εκ μέρους του Έρωτα. Αν ήταν εδώ, θα έλεγε ότι ίσως μεν έγινε αφορμή να ερωτευτεί ο Πάρης, αλλά για τον θάνατό σου ο μόνος υπεύθυνος είσαι εσύ, Πρωτεσίλαε, που λησμόνησες την νιόπαντρη γυναίκα σου, όταν φτάσατε στην Τροία και με τόσην αδιαφορία για τον κίνδυνο και απερίσκεπτα όρμησες πριν από τους άλλους για να δοξαστείς, ως ο πρώτος που

θα σκοτώνονταν στην απόβαση.

Πρωτεσίλαος: Λοιπόν, Αιακέ, κι εγώ, θα σου δώσω μία απάντηση ακόμα πιο ορθή. Δεν φταίω εγώ γι' αυτά, αλλά η Μοίρα, η οποία είχε εξ αρχής ορίσει τα πράγματα.

Αιακός: Σωστά. Αλλά τότε γιατί κατηγορείς αυτούς εδώ;

Μίνως και Σώστρατος

Μίνως: Αυτόν εδώ τον ληστή, τον Σώστρατο, ρίξτε τον στον Πυριφλεγέθοντα, αυτός δε ο ιερόσυλος ας κατασπαραχθεί από την Χίμαιρα, τον δε τύραννο, Ερμή, βάλ' τον δίπλα στον Τιτυό, για να του κατασπαράζουν κι αυτουνού το συκώτι οι γύπες, εσείς δε οι αγαθοί να πάτε γρήγορα στα Ηλύσια Πεδία, για να κατοικήσετε στα νησιά των μακάρων, ως ανταμοιβή για τον δίκαιο βίο σας.

Σώστρατος: Άκουσέ με, Μίνωα, μήπως και σου φανούν σωστά αυτά που θα σου πω.

Μίνως: Γιατί να σε ξανακούσω; Δεν κατηγορήθηκες, Σώστρατε, πως είσαι απατεώνας και φονιάς τόσων ανθρώπων;

Σώστρατος: Ναι κατηγορήθηκα, αλλά ας επανεξετάσεις εάν είναι δίκαιη η τιμωρία μου.

Μίνως: Και πολύ μάλιστα, και δικαίως θα πληρώσεις γι' αυτά που έκανες.

Σώστρατος: Σε παρακαλώ Μίνωα, απάντησέ μου, γιατί είναι πολύ σύντομη η ερώτησή μου.

Μίνως: Άντε λέγε, αλλά μη μακρηγορείς, γιατί ήδη αρχίσαμε να κρίνουμε τους επόμενους.

Σώστρατος: Όσα έκανα όταν ζούσα, τα έκανα με τη θέλησή μου ή όλ' αυτά ήταν γραφτά απ' τη Μοίρα να τα κάνω;

Μίνως: Οπωσδήποτε έτσι τα όρισε η Μοίρα.

Σώστρατος: Επομένως και οι καλοί και οι κακοί, όπως εμείς νομίζουμε, ότι κι αν κάναμε, το κάναμε γιατί έτσι μας πρόσταζε εκείνη;

Μίνως: Φυσικά ότι ήθελε η Κλωθώ, αφού αυτή προκαθορίζει όλες τις πράξεις μας από τη στιγμή που γεννιόμαστε.

Σώστρατος: Εάν λοιπόν εξαναγκαστεί κανείς από άλλον, να σκοτώσει κάποιον, δίχως να μπορεί να προβάλει αντίρρηση σ' αυτόν που τον βιάζει, όπως, να πούμε, ο δήμιος ή ο σωματοφύλακας, διότι τον έναν τον διατάζει ο δικαστής και τον άλλον ο τύραννος, σε ποιον, από τους δυο, θα χρεώσεις τον φόνο;

Μίνως: Ξεκάθαρα στον δικαστή ή στον τύραννο και σε καμμιά περίπτωση σ' αυτόν που κρατούσε το μαχαίρι, διότι το εκτελεστικό όργανο υπηρετεί την θέληση αυτού, που είναι η κύρια αιτία του φόνου.

Σώστρατος: Μπράβο σου, Μίνωα, διότι πρόσθεσες πόντους στο επιχείρημά μου. Εάν τώρα, κάποιος υπηρέτης, που τον έστειλε το αφεντικό του, μας φέρει χρυσάφι ή ασήμι, σε ποιον θα χρωστάμε την χάρη ή ποιον θα λογαριάσουμε για ευεργέτη;

Μίνως: Αυτόν που το έστειλε, Σώστρατε, γιατί αυτός που το έφερε ήταν ένας απλός μεταφορέας.

Σώστρατος: Βλέπεις λοιπόν πως άδικα μας καταδικάζεις, την στιγμή που βρισκόμασταν κάτω από τις υπηρεσίες της Κλωθώς, όπως επίσης είναι άδικη η τιμή προς αυτούς που προσκομίζουν αγαθά, που τα έστειλαν άλλοι. Διότι δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι είναι σε θέση ν' αποφύγει αυτά που του διατάχτηκαν κάτω από τόσο ισχυρή βία.

Μίνως: Μωρέ και πολλά άλλα, Σώστρατε, αν τα εξετάσεις καλύτερα, θα διαπιστώσεις ότι είναι παράλογα. Όμως εσύ με την ερώτησή σου κάτι κέρδισες, διότι φάνηκες πως δεν είσαι μόνο ληστής αλλά και πολύ επιδέξιος στη ρητορική τέχνη. Άσ' τον ελεύθερο, Ερμή, κι ας μη τιμωρηθεί ξανά. Πρόσεξε καλά όμως, μη τυχόν ανοίξεις τα μάτια και των άλλων νεκρών κι αρχίσουν να μου κάνουν τέτοιες ερωτήσεις.

Ζηνοφάντης και Καλλιδημίδης

Ζηνοφάντης: Βρε συ, Καλλιδημίδα, πώς πέθανες; Εγώ ήμουν παράσιτος του Δεινία και πνίγηκα απ' το πολύ φαί. Το ξέρεις, επειδή ήσουν εκεί όταν πέθανα.

Καλλιδημίδης: Ναι, Ζηνοφάντη, το ξέρω. Ο δικός μου θάνατος ήταν περίεργος. Νομίζω πως κι εσύ γνώριζες εκείνον τον γέρο Πτοιόδωρο;

Ζηνοφάντης: Τον άκληρο και πλούσιο, με τον οποίον είχες πολλές σχέσεις;

Καλλιδημίδης: Αυτόν. Τον φρόντιζα τακτικά, κι αυτός μου υπόσχονταν ότι όταν θα πέθαινε, θα μ' άφηνε κληρονόμο. Αλλά επειδή το πράγμα τραβούσε σε μάκρος κι ο γέρος ζούσε περισσότερο κι απ' τον άθάνατο Τιθωνό, βρήκα μια πιο σύντομη οδό για να φτάσω στην κληρονομιά. Βρήκα δηλητήριο κι έπεισα τον οινοχόο, μόλις ζητήσει ο

Πτοιόδωρος να πει -και πίνει αρκετό και ανέρωτο κρασί- να το ρίξει στο ποτήρι και σε ανταμοιβή τού ορκίστηκα ότι θα του δώσω την ελευθερία του.

Ζηνοφάντης: Λοιπόν; Τί έγινε; Γιατί μαντεύω ότι συνέβη κάτι πολύ παράδοξο.

Καλλιδημίδης: Αφού λοιπόν πλυθήκαμε και καθίσαμε στο τραπέζι, ο υπηρέτης ο οποίος είχε ήδη έτοιμα δύο ποτήρια έδωσε το μεν ένα το οποίο περιείχε το δηλητήριο στον Πτοιόδωρο, το δε άλλο σ' εμένα. Αλλά δεν γνωρίζω πώς έγινε το λάθος κι εγώ μεν πήρα εκείνο το ποτήρι που είχε το δηλητήριο, ο δε Πτοιόδωρος εκείνο το οποίον δεν είχε. Και ο μεν Πτοιόδωρος ήπια χωρίς να πάθει τίποτε, ενώ εγώ αμέσως έπεσα κάτω νεκρός αντί εκείνου. Γιατί γελάς, Ζηνοφάντη; Δεν κάνεις καλά να γελάς με το δυστύχημα του φίλου σου.

Ζηνοφάντης: Τι να κάνω, Καλλιδημίδη; Την πάτησες σαν αγράμματος. Κι ο γέρος τί έκανε;

Καλλιδημίδης: Στην αρχή αιφνιδιάστηκε απ' το ξαφνικό του πράγματος και ταραχτηκε. Μετά όμως, αφού κατάλαβε τι είχε γίνει, γελούσε με το λάθος του οινοχόου.

Ζηνοφάντης: Μα κι εσύ, δεν έπρεπε να βιαστείς. Από την κανονική οδό, η κληρονομιά θα έρχονταν ασφαλέστερα, έστω και λίγο αργότερα.

Κνήμων και Δάμνιππος

Κνήμων: Άσε Δάμνιππε, μου συνέβη εκείνο που λέει η παροιμία, «Όποιος σκάβει τον λάκκο τ' αλλουνού, πέφτει ο ίδιος μέσα». Έπεσα, στο λάκκο που έσκαψα.

Δάμνιππος: Τί έπαθες κι αγανακτείς, Κνήμωνα;

Κνήμων: Είναι να μην αγανακτώ; Άφησα κληρονόμο κάποιον που ήθελα να κληρονομήσω εγώ και αμέλησα εκείνους στους οποίους ήθελα ν' αφήσω την περιουσία, αφού εξαπατήθηκα με ελεεινό τρόπο.

Δάμνιππος: Και πώς συνέβη αυτό;

Κνήμων: Φρόντιζα τον Ερμόλαο, τον πολύ πλούσιο, ελπίζοντας να πεθάνει για να τον κληρονομήσω. Κι αυτός δέχονταν ευχάριστα τις περιποιήσεις μου. Νόμισα δε, ότι θα ήταν έξυπνη κίνηση και θα βοηθούσε τον σκοπό μου, να κάνω φανερή διαθήκη, με την οποία τον βάζω κληρονόμο μου, μπας και τον κάνω να φιλοτιμηθεί να κάνει κι αυτός το ίδιο.

Δάμνιππος: Κι εκείνος τι έκανε;

Κνήμων: Δεν ξέρω τι διαθήκη έκανε. Εγώ όμως πέθανα ξαφνικά, γιατί μου έπεσε το ταβάνι στο κεφάλι και τώρα ο Ερμόλαος έχει τα υπάρχοντά μου, σαν λαβράκι, το οποίο μαζί με το δόλωμα κατάπιε και το αγκίστρι.

Δάμνιππος: Κι όχι μόνο το αγκίστρι, αλλά και τον ψαρά τον ίδιο. Πραγματικά έπεσες στον λάκκο που έσκαψες.

Κνήμων: Δεν το είπα; Γι' αυτό κλαίω και οδύρομαι.

Σιμύλος και Πολύστρατος

Σιμύλος: Επιτέλους, έρχεσαι κι εσύ εδώ κάτω, Πολύστρατε, αφού έζησες σχεδόν εκατό χρόνια;

Πολύστρατος: Ενενήντα οκτώ, Σιμύλε.

Σιμύλος: Και πώς πέρασες τα τριάντα τα οποία έζησες, αφ' ότου πέθανα εγώ; Διότι θα ήσουν εβδομήντα περίπου ετών όταν εγώ έφυγα απ' τη ζωή.

Πολύστρατος: Λαμπρά, όσο παράξενο κι αν σου φαίνεται αυτό.

Σιμύλος: Φυσικά και μου φαίνεται παράξενο, που ένας ασθενικός γέρος, χωρίς παιδιά, μπόρεσε να ζήσει ευχάριστα σε τέτοια ηλικία.

Πολύστρατος: Πρώτα απ' όλα, έκανα ό,τι ήθελα. Είχα δε στη διάθεσή μου πολλούς ωραίους νέους και χαριτωμένες γυναίκες, όπως και αρώματα, κρασί άφθονο και τα ανθοστολισμένα τραπέζια μου ήσαν πλουσιότερα κι απ' τα σικελικά.

Σιμύλος: Αυτά μου φαίνονται παράδοξα, διότι εγώ σε γνώριζα πολύ συμμαζεμένο και σφιχτοχέρη.

Πολύστρατος: Θα καταλάβεις, φίλε μου, άμα σου πω ότι οι άλλοι πλήρωναν. Από το πρωί άρχιζαν να χτυπούν την πόρτα μου αυτοί που ενδιαφέρονταν για μένα. Μετά, κατέφθαναν διάφορα δώρα προερχόμενα απ' όλα τα μέρη της γης.

Σιμύλος: Μήπως χρημάτισες τύραννος μετά τον θάνατό μου, Πολύστρατε;

Πολύστρατος: Όχι, αλλ' είχα πολυάριθμους εραστές.

Σιμύλος: Με κάνεις να γελάω. Εραστές στην ηλικία σου, που έχεις ακόμη μόνο τέσσερα δόντια;

Πολύστρατος: Μα τον Δία, είχα τους καλύτερους της πόλης. Μολονότι είμαι γέρος και φαλακρός, όπως βλέπεις, κι έχω τσιμπλιασμένα τα μάτια και η μύτη μου τρέχει, τρελαίνονταν να με περιποιούνται και ήταν ευτυχής εκείνος στον οποίο έστρεφα το βλέμμα μου.

Σιμύλος: Μήπως κι εσύ έκανες σε κανέναν κάποια εκδούλευση, ίδια μ' εκείνη που έκαμε ο Φάωνας στην Αφροδίτην όταν απ' την Χίο την πέρασε στην απέναντι παραλία και σε ανταμοιβή, τον έκανε ξανά νέον, ωραίο και αξιέραστο;

Πολύστρατος: Όχι, αλλά κι έτσι όπως είμαι, ήμουν περιπόθητος.

Σιμύλος: Αυτά είναι ακατανόητα.

Πολύστρατος: Κι όμως είναι γνωστός αυτός ο έρωτας για τους πλούσιους και άτεκνους γέρους.

Σιμύλος: Α! Τώρα καταλαβαίνω ότι η ομορφιά σου, ωραιότατε Πολύστρατε, προέρχονταν από την χρυσή Αφροδίτη.

Πολύστρατος: Λοιπόν, Σιμύλε, δεν απόλαυσα και λίγα από τους εραστές, οι οποίοι σχεδόν με προσκυνούσαν. Έκανα δε και νάζια πολλές φορές και έδιωχνα μερικούς απ' αυτούς που και που, ενώ αυτοί συναγωνίζονταν και προσπαθούσαν να ξεπεράσει ο ένας τον άλλον στις περιποιήσεις προς εμένα.

Σιμύλος: Και τελικά, τί έκανες με την περιουσία σου;

Πολύστρατος: Στα φανερά, έλεγα στον καθένα απ' αυτούς ότι τον αφήνω κληρονόμο μου κι αυτός το πίστευε και γινόταν ακόμα πιο δουλοπρεπής. Στην πραγματική μου διαθήκη όμως, έλεγα ότι τους έχω όλους γραμμένους -ξέρεις που.

Σιμύλος: Και στην αληθινή σου διαθήκη, ποιόν αφήσες κληρονόμο; Κάποιον συγγενή σου;

Πολύστρατος: Ά μπα! Κληρονόμο μου έκανα έναν νεαρό δούλο, τον οποίον είχα προσφάτως αγοράσει, έναν ωραίο Φρύγα.

Σιμύλος: Πόσον ετών, Πολύστρατε;

Πολύστρατος: Είκοσι περίπου.

Σιμύλος: Και τί είδους υπηρεσίες σου παρείχε αυτός για να σε κληρονομήσει;

Πολύστρατος: Άξιζε περισσότερο απ' αυτούς να κληρονομήσει αν και ήταν βάρβαρος και διεφθαρμένος. Τώρα και οι επιφανέστεροι των συμπολιτών, τον περιποιούνται και τον έχουν φίλο. Εκείνος λοιπόν με κληρονόμησε και τώρα συγκαταλέγεται μεταξύ των ευγενών, ξυρίζει το πρόσωπο και βαρβαρίζει στη γλώσσα, αλλά θεωρείται ευγενέστερος του Κόδρου, ωραιότερος του Νιρέα και πιο συνετός από τον Οδυσσέα.

Σιμύλος: Σε τελική άναλυση, δεν έχει σημασία αυτό. Ας γίνει και αρχιστράτηγος της Ελλάδος, εάν θέλει, αρκεί ότι εκείνοι οι άλλοι δεν κληρονόμησαν.

Αλέξανδρος, Αννίβας, Μίνως και Σκηπίων

Αλέξανδρος: Εγώ πρέπει να προτιμηθώ από σένα, Αφρικανέ, επειδή είμαι καλύτερός σου.

Αννίβας: Όχι δα. Εγώ.

Αλέξανδρος: Λοιπόν, ο Μίνωας ας δικάσει.

Μίνως: Πρώτον, πείτε μου ποιοι είστε.

Αλέξανδρος: Αυτός εδώ είναι ο Αννίβας ο Καρχηδόνιος, κι εγώ Αλέξανδρος, ο γιος του Φιλίππου.

Μίνως: Πράγματι, είστε και οι δυο ένδοξοι. Αλλά γιατί μαλώνετε;

Αλέξανδρος: Για τα πρωτεία, επειδή αυτός εδώ διατείνεται ότι υπήρξε καλύτερος στρατηγός από μένα, εγώ δε, όπως όλοι γνωρίζουν, όχι μόνο απ' αυτόν, αλλά κι όλων σχεδόν πριν από μένα, υπήρξα ανώτερος στην πολεμική τέχνη.

Μίνως: Λοιπόν, ο καθένας ας πάρει τον λόγο κι ας πει ό,τι έχει να πει. Ξεκίνα πρώτος Αφρικανέ.

Αννίβας: Τούτο μονάχα, Μίνωα, κέρδισα εδώ κάτω, ότι έμαθα και την ελληνική γλώσσα*, ώστε ούτε και σ' αυτήν να με ξεπερνάει κάποιος. Και νομίζω μάλιστα, πως αυτοί που είναι πραγματικά αξιέπαινοι, είναι όσοι δεν ήξεραν τίποτε στην αρχή, αλλά προόδευσαν με την δική τους αξία, δοξάστησαν και κρίθηκαν άξιοι για να τους ανατεθεί η εξουσία. Εγώ λοιπόν με λίγους στρατιώτες στην Ισπανία, ως υπαρχηγός του αδελφού μου, κρίθηκα άξιος και μου ανετέθησαν τα μεγαλύτερα αξιώματα. Και όχι μόνον τους Κελτίβηρες υπέταξα και νίκησα και τους Γαλάτες, αλλά διαβαίνοντας και τα ψηλά βουνά των Άλπεων, έφτασα μέχρι την πεδινή Ιταλία και τα προάστια της Ρώμης, καταστρέφοντας τόσες πόλεις και σκοτώνοντας τόσους στρατιώτες, φτιάχνοντας γέφυρες στους ποταμούς με τα πτώματά τους και μετρώντας τα χρυσά τους δαχτυλίδια με τις σακούλες. Κι αυτά τα έκανα, χωρίς να ονομάζομαι γιος του Άμμωνα, ούτε να παριστάνω τον θεό ή να διηγούμαι όνειρα της μάνας μου, αλλά ομολογώντας ότι είμαι άνθρωπος και είχα αντιπάλους τους εξυπνότερους στρατηγούς και τους μαχητικότερους στρατιώτες. Δεν νίκησα Μήδους και Αρμένιους, που το έβαζαν στα πόδια πριν τους κυνηγήσει κανείς και παρέδιδαν την νίκη σε όποιον είχε ελάχιστη τόλμη. Ο Αλέξανδρος δε, αφού βρήκε έτοιμο κράτος από τον πατέρα του αύξησε την δύναμή του και επέκτεινε πάρα πολύ τα όριά του με την βοήθεια της τύχης. Κι αφού νίκησε κι εκείνον τον ελεεινό τον Δαρείο στην Ισσό και ισοπέδωσε τα Άρβηλα, απαρνήθηκε τα ήθη της πατρίδας του προς χάριν των ηθών των Μήδων κι απαιτούσε να τον προσκυνούν. Πρόσβαλλε και σκότωνε φίλους του στα συμπόσια, ενώ εκτελούσε μόνος του τις θανατικές καταδίκες. Εγώ κυβέρνησα με δικαιοσύνη την πατρίδα μου, κι όταν αυτή με κάλεσε, επειδή οι εχθροί κατέπλευσαν με μεγάλο στόλο στην Αφρική, αμέσως υπάκουσα και ως απλός πολίτης έτρεξα να την υπερασπίσω, κι όταν με καταδίκασαν, δέχτηκα αδιαμαρτύρητα και υπέφερα την καταδίκη. Κι αυτά τα έπραξα εγώ, ενώ είμαι

βάρβαρος, χωρίς Ελληνική Παιδεία και ούτε τις ραψωδίες του Ομήρου γνωρίζω απ' έξω, όπως αυτός, ούτε τον σοφό Αριστοτέλη είχα δάσκαλο. Τα πάντα οφείλω στην ευφυΐα μου. Και γι' αυτά υποστηρίζω ότι είμαι καλύτερος απ' τον Αλέξανδρο. Εάν δε αυτός είναι καλύτερος, επειδή φοράει στο κεφάλι βασιλικό στέμμα, αυτό μπορεί να φαίνεται σπουδαίο στους Μακεδόνες, αλλά στην πραγματικότητα αυτό δεν σημαίνει ότι είναι καλύτερος από έναν γενναίο στρατηγό, που αναδείχθηκε με την αξία του κι όχι εξ αιτίας της τύχης.

[* Ο Λουκιανός φαίνεται ν' αγνοεί ότι ο Αννίβας είχε και ελληνική μόρφωση]

Μίνως: Ο Αννίβας δεν μίλησε κι άσχημα, όπως μάλλον θα περίμενε κάποιος από έναν Αφρικανό. Εσύ, Αλέξανδρε, τί απαντάς σ' αυτά;

Αλέξανδρος: Θα έπρεπε, Μίνωα, να μη απαντήσω τίποτε σ' έναν άνθρωπο τόσο αυθάδη, διότι αρκεί και μόνο η φήμη για να σε πληροφορήσει, ποιος βασιλιάς ήμουν εγώ και τι λήσταρχος ήταν αυτός. Αλλά άκουσε όμως για να καταλάβεις πόσο ανώτερός του υπήρξα. Νέος ακόμη, ανέλαβα την εξουσία και ανέβηκα σ' έναν ταραγμένο θρόνο, καταδιώκοντας τους φονιάδες του πατέρα μου. Αφού στερέωσα την εξουσία μου στη Μακεδονία και κατατρόμαξα την Ελλάδα με την καταστροφή της Θήβας, ανακηρύχτηκα στρατηγός των Ελλήνων. Δεν αρκέστηκα όμως στην βασιλεία των Μακεδόνων και δεν περιορίστηκα σε όσα μου άφησε ο πατέρας μου, αλλά αποφάσισα να υποτάξω όλη τη γη και θεωρούσα ως αποτυχία εάν δεν κατόρθωνα να γίνω κυρίαρχος όλου του κόσμου. Έχοντας δε, ολιγάριθμο στρατό εισέβαλα στην Ασία και στον Γρανικό κατόρθωσα να πετύχω μεγάλη νίκη και υποτάσσοντας την Λυδία, την Ιωνία και την Φρυγία, από νίκη σε νίκη, έφθασα μέχρι την Ισσό, όπου με περίμενε ο Δαρείος με πολλές χιλιάδες στρατού. Και γνωρίζετε, Μίνωα, πόσους νεκρούς σας έστειλα σε μία μέρα μόνο, διότι λέγεται ότι η βάρκα δεν αρκούσε κι ο Χάρων αναγκάστηκε να κατασκευάσει σχεδίες για να περάσει τους περισσότερους. Και στις μάχες αυτές, πολεμούσα στην πρώτη γραμμή και δεν απέφευγα τα τραύματα. Και για να μη σου διηγούμαι όσα έκανα στην Τύρο και στα Άρβηλα, περιορίζομαι να σου πω ότι έφθασα μέχρι την Ινδία και τον ωκεανό τον έκανα όριο του κράτους μου. Τους ελέφαντες των Ινδών κυρίευσα και τον Πώρο τον αιχμαλώτισα. Κι αφού πέρασα τον Τάναϊ, νίκησα σε μεγάλη μάχη με το ιππικό τους Σκύθες, πολεμιστές κάθε άλλο παρά ευκαταφρόνητοι. Εάν δε οι άνθρωποι με νόμιζαν για θεό, θα πρέπει να τους συγχωρέσουμε, διότι το μέγεθος των πράξεών μου τους έκαναν να πιστέψουν κάτι τέτοιο. Τέλος, εγώ πέθανα βασιλιάς, ενώ αυτός εξόριστος κοντά στον Προυσία τον Βιθυνό, όπως άξιζε σ' έναν τόσο πανούργο και σκληρό άνθρωπο. Και το πως νίκησε τους Ιταλούς είναι

γνωστό. Δεν τους νίκησε με την δύναμη, αλλά με πονηριά και δόλο -με τίποτε δε αντρίκιο και φανερό. Κι επειδή με κατηγορήσε για τον πολυτελή μου βίο, φαίνεται ότι ξέχασε τι έκανε στην Καπύη, όπου κυλιόταν κάτω με τις πόρνες, την ώρα που θα έπρεπε να πολεμάει. Εγώ δε, θεώρησα ασήμαντα τα δυτικά μέρη και γι' αυτό προτίμησα να στραφώ προς την ανατολή. Διότι, τί μεγάλο κατόρθωμα θα ήταν αν κατακτούσα αναίμακτα την Ιταλία και κυρίευα την Αφρική και τα μέρη μέχρι το Γιβραλτάρ; Αλλά δεν μου φάνηκαν άξια πολέμου τα μέρη αυτά, τα οποία μ' έτρεμαν ήδη και με αναγνώριζαν ήδη ως κυρίαρχο. Αυτά είχα να πω. Κι εσύ τώρα, Μίνωα, βγάλε απόφαση, επειδή αρκετά είναι κι αυτά απ' τα πολλά που μπορώ να πω.

Σκηπίων: Παρακαλώ να μη αποφασίσεις, πριν ακούσεις κι εμένα.

Μίνως: Ποιός είσαι εσύ κι από πού έρχεσαι;

Σκηπίων: Είμαι Ρωμαίος στρατηγός και το όνομά μου είναι Σκηπίωνας. Είμαι αυτός που κατέστρεψε την Καρχηδόνα και νίκησα τους Αφρικανούς σε μεγάλες μάχες.

Μίνως: Λοιπόν; Τί έχεις να πεις κι εσύ;

Σκηπίων: Λέω ότι είμαι κατώτερος του Αλέξανδρου, αλλά καλύτερος από τον Αννίβα, αφού τον νίκησα και τον ανάγκασα να φύγει κυνηγημένος. Δεν είναι λοιπόν ξεδιάντροπος αυτός, ο οποίος συγκρίνεται με τον Αλέξανδρο, με τον οποίον ούτε εγώ ο Σκηπίωνας, ο οποίος τον νίκησα, τολμώ να αντιπαραβάλλομαι;

Μίνως: Μα τον Δία, μιλάς πολύ λογικά Σκηπίωνα. Πρώτος λοιπόν, αναγνωρίζεται ο Αλέξανδρος, έπειτα εσύ, και κατόπιν, αν σου φαίνεται σωστό, ας είναι τρίτος ο Αννίβας, αφού κι αυτός δεν είναι ευκαταφρόνητος.

Φίλιππος και Αλέξανδρος

Φίλιππος: Τώρα, Αλέξανδρε, δεν μπορείς πια ν' αρνείσαι ότι είσαι γιος μου, διότι αν ήσουν του Άμμωνα, δεν θα πέθαινες.

Αλέξανδρος: Το ήξερα, πατέρα, ότι ήμουν γιος του Φιλίππου του Αμύντου, αλλά παραδέχθηκα το μάντευμα επειδή θεώρησα θα μου φανεί χρήσιμο και θα με

εξυπηρετούσε.

Φίλιππος: Μα τί λες; Σου φαίνονταν χρήσιμο ν' αφήνεις να σ' εξαπατούν οι προφήτες;

Αλέξανδρος: Δεν λέω αυτό, αλλ' οι βάρβαροι κατατρόμαξαν και δεν μου αντιστέκονταν πλέον, επειδή νόμιζαν ότι πολεμούν έναν θεό κι έτσι τους κατέκτησα πιο εύκολα.

Φίλιππος: Και ποιούς κατέκτησες, οποίοι να είναι γενναίοι άνδρες; Πάντοτε είχες να κάνεις με δειλούς, οι οποίοι ήταν οπλισμένοι με παιδικά τόξα και αστείες ξυλόπλεκτες ασπίδες. Το δύσκολο ήταν να νικήσεις τους Έλληνες, τους Βοιωτούς και Φωκείς και Αθηναίους, το πεζικό των Αρκάδων και το ιππικό των Θεσσαλών, τους ακοντιστές των Ηλείων και τους πελταστές των Μαντινέων, και να υποτάξεις τους Θράκες ή τους Ιλλυριούς και τους Παίονες. Αυτά θα ήσαν σπουδαία κατορθώματα. Αλλά για τους Μήδους και τους Πέρσες και τους Χαλδαίους, άνδρες που ζούσαν στην πολυτέλεια και φορούσαν χρυσά ρούχα, δεν γνωρίζεις ότι πριν από σένα, δέκα χιλιάδες Έλληνες με αρχηγό τον Κλέαρχο τους νίκησαν χωρίς να συμπλακούν, αφού το έβαλαν στα πόδια πριν ακόμα τους φτάσουν τα βέλη των Ελλήνων;

Αλέξανδρος: Αλλά οι Σκύθες, πατέρα, και οι ελέφαντες των Ινδών δεν είναι εύκολοι αντίπαλοι. Κι όμως, τους νίκησα χωρίς να προκαλέσω μεταξύ τους έριδες και χωρίς να εξαγοράσω την νίκη με προδοσίες. Ούτε πάτησα τον όρκο μου ποτέ, ούτε αθέτησα τις υποσχέσεις μου, ή ενέργησα με δόλο για να νικήσω. Κι από τους Έλληνες, άλλους μεν χωρίς πόλεμον υπέταξα, τους δε Θηβαίους ίσως έμαθες πώς τους μεταχειρίστηκα.

Φίλιππος: Τα γνωρίζω αυτά όλα, μου τα ανέφερε ο Κλείτος, τον οποίον εσύ σκότωσες με την λόγχη στο συμπόσιο, επειδή τόλμησε να με συγκρίνει μαζί σου. Και λένε ότι πέταξες το μακεδονικό ένδυμα και φόρεσες περσικό, καθώς και τιάρα στο κεφάλι και είχες την αξίωση να σε προσκυνούν οι Μακεδόνες, άνδρες ελεύθεροι. Και το πιο γελοίο απ' όλα, μιμούσουν τους τρόπους των νικημένων. Παραλείπω όσα άλλα έπραξες, που έριξες σε κλουβί με λιοντάρια, ανθρώπους ικανούς, και τους γάμους τους οποίους έκανες, καθώς και την υπερβολική σου αγάπη για τον Ηφαιστίωνα. Ένα μόνο απ' όσα άκουσα για σένα παίνεψα... Ότι σεβάστηκες την γυναίκα του Δαρείου, αν και ήταν ωραία, και φρόντισες την μάνα και τις κόρες του. Αυτή η διαγωγή είναι πραγματικά βασιλική.

Αλέξανδρος: Και δεν παινεύεις, πατέρα, την αδιαφορία για τον κίνδυνο κι ότι όταν πολεμούσα κατά Οξυδρακών, πρώτος ανέβηκα στο τείχος και απόκτησα τόσα τραύματα;

Φίλιππος: Δεν το επιδοκιμάζω αυτό, Αλέξανδρε, όχι επειδή νομίζω ότι δεν είναι καλό, ενίοτε να τραυματίζεται κι ο βασιλιάς και να εκτίθεται πρώτος στους κινδύνους για να ενθαρρύνει τον στρατό του, αλλά σ' εσένα δεν ταίριαζε αυτό, επειδή αφού νομιζόσουν για θεός, αν τραυματιζόσουν και σ' έβλεπαν να σε μεταφέρουν από το πεδίο της μάχης ματωμένο και να σφαδάζεις απ' τους πόνους, θα γελούσε ο κάθε πικραμένος -και βέβαια ο Άμμωνας θα θεωρούνταν απατεώνας και ψευδομάντης, οι δε προφήτες θ' αποδεικνύονταν κόλακες. Ποιός δεν θα γέλαγε, με το να βλέπει τον γιο του Δία, λιπόθυμο κι έχοντα ανάγκη γιατρών; Και τώρα που πέθανες δεν νομίζεις ότι πολλοί θα κοροϊδεύουν εκείνο το θέατρο που έπαιξες, βλέποντας τον θεωρούμενο θεό, να είναι ξαπλωμένος νεκρός, ν' αρχίζει να σαπίζει και να τουμπανιάζει όπως όλα τα πτώματα; Άλλωστε κι εκείνο το οποίο είπες χρήσιμο, Αλέξανδρε, ότι γι' αυτό νικούσες εύκολα, αφαιρεί πολύ απ' την δόξα των κατορθωμάτων σου, διότι όλα φαίνονται μικρά, αφού γίνονταν από έναν θεό.

Αλέξανδρος: Και όμως, δεν είναι αυτή η ιδέα που έχουν οι άνθρωποι για μένα, αλλά απεναντίας, με θεωρούν εφάμιλλο προς του Ηρακλή και του Διόνυσου, μολονότι την ακρόπολη Άορνον, την οποίαν κανείς εξ αυτών δεν κυρίευσε, παρά μόνο εγώ.

Φίλιππος: Βλέπεις ότι κι αυτά τα λες ως γιος του Άμμωνα και συγκρίνεις τον εαυτόν σου με τον Ηρακλήν και τον Διόνυσο; Δεν ντρέπεσαι, Αλέξανδρε, και δεν θ' αποβάλλεις την εγωπάθεια; Δεν θ' αποκτήσεις ορθή συνείδηση της καταστάσεώς σου και δεν θα καταλάβεις επιτέλους ότι είσαι νεκρός;

Αίας και Αγαμέμνων

Αγαμέμνων: Αν εσύ τρελάθηκες, Αίαντα, και αυτοκτόνησες, απείλησες δε κι όλους εμάς να μας σκοτώσεις, γιατί κατηγορείς τον Οδυσσέα και πριν λίγο τα έβαλες μαζί του, όταν ήλθε να ζητήσει την γνώμη του Τειρεσία, κι ούτε τον χαιρέτισες, ενώ υπήρξε συμπολεμιστής και φίλος σου, αλλά τον προσπέρασες βιαστικά και περιφρονητικά;

Αίας: Με το δίκιο μου, Αγαμέμνωννα, διότι αυτός έγινε αιτία να χάσω τα λογικά μου. Μόνος αυτός διεκδίκησε από μένα τα όπλα του Αχιλλέα.

Αγαμέμνων: Και είχες την αξίωση να μη συναγωνισθεί κανείς και να υπερισχύσεις αμαχητί έναντι όλων;

Αίας: Τουλάχιστον σ' αυτήν την περίπτωση, ναι, επειδή τα όπλα ανήκαν σ' εμένα, αφού ήταν του ανιψιού μου. Κι εσείς οι άλλοι, αν και ήσασταν πολύ καλύτεροι απ' τον Οδυσσέα, παραιτηθήκατε απ' τον αγώνα και παραχωρήσατε σ' εμένα τα όπλα. Όμως, ο γιος όμως του Λαέρτη, τον οποίον εγώ πολλές φορές έσωσα όταν κινδύνευε να σφαγεί από τους Φρύγες, επέμενε ότι είναι καλύτερός μου κι ότι σ' αυτόν άξιζαν περισσότερο τα όπλα.

Αγαμέμνων: Τότε μάλλον, θα πρέπει να κάνεις τα παράπονά σου στην Θέτιδα, η οποία ενώ έπρεπε να σε κάνει κληρονόμο των όπλων, αφού είσαι συγγενής, τα έφερε και τα έβαλε στη μέση.

Αίας: Όχι. Με τον Οδυσσέα έχω πρόβλημα, ο οποίος ήταν ο μόνος που επέμενε να τα πάρει.

Αγαμέμνων: Πρέπει να τον συγχωρήσεις, Αίαντα, διότι ως άνθρωπος λαχτάρησε την δόξα -και ξέρεις πόσο γλυκιά είναι- και για την οποία κι εμείς κινδυνέψαμε. Αλλά, έτσι κι αλλιώς, σε νίκησε, όπως αποφάνθηκαν και οι κριτές που ήταν Τρώες.

Αίας: Εγώ ξέρω ποιος με καταδίκασε, αλλά δεν πρέπει να μιλάμε εναντίον των θεών. Δεν μπορώ όμως να μη μισώ τον Οδυσσέα, Αγαμέμνωννα, ακόμη κι αν η ίδια η Αθηνά με διέταζε το αντίθετο.

Αχιλλέας και Αντίλοχος

Αντίλοχος: Τι γελοία και ανάξια των δύο σου διδασκάλων, του Χείρωνα και του Φοίνικα, ήταν εκείνα που έλεγες προ ημερών στον Οδυσσέα περί θανάτου; Σε άκουγα όταν έλεγες ότι θα προτιμούσες να βρίσκεσαι στον πάνω κόσμο, έστω κι ως δούλος σε φτωχό γεωργό, «ο οποίος να μην έχει μεγάλη περιουσία», παρά να βασίλευες σ' όλους τους νεκρούς. Αυτά θα ταίριαζαν να τα λέει ένας τιποτένιος και δειλός και περισσότερο απ' όσο πρέπει φιλόζωος, αλλά ο γιος του Πηλέα, ο πιο ατρόμητος απ' όλους τους ήρωες, να σκέφτεται τόσον ταπεινά για τον εαυτού

του, είναι μεγάλη ντροπή και αντίθετο σ' όλα όσα έκανες στη ζωή. Εσύ, που ενώ μπορούσες να είσαι βασιλιάς και να μακροημερεύεις χωρίς δόξα στη Φθιώτιδα, προτίμησες, με την θέλησή σου, τον ένδοξο θάνατο.

Αχιλλέας: Ναι, αλλά τότε, γιε του Νέστορα, δεν γνώριζα ακόμη τι γίνεται εδώ και μη μπορώντας να διακρίνω ποιο ήταν το καλύτερο, προτίμησα την εκείνη την άθλια δόξα απ' τη ζωή. Τώρα πια, καταλαβαίνω ότι αυτή η δόξα ήταν ανώφελη, παρ' ότι θα την υμνούν οι ζωντανοί. Μεσ στους νεκρούς υπάρχει ισότητα και ούτε η ομορφιά διατηρείται, ούτε και η ανδρεία. Σ' αυτό το σκοτάδι είμαστε όλοι ίδιοι και δεν διαφέρουμε σε τίποτε μεταξύ μας. Ούτε οι νεκροί Τρώες με φοβούνται και ούτε οι νεκροί Έλληνες με σέβονται. Πλήρης ισότητα. Κι ο ένας νεκρός είναι όμοιος με τον άλλον, «είτε ανδρείος είτε άνανδρος». Αυτά με στενοχωρούν και λυπάμαι που δεν ζω, έστω και ως δούλος.

Αντίλοχος: Τι να γίνει όμως, Αχιλλέα; Έτσι το θέλησε η φύση. Να πεθαίνουμε και να μην λυπούμαστε, διότι είναι αναπόφευκτο. Άλλωστε, βλέπεις πόσοι φίλοι σου βρισκόμαστε εδώ γύρω σου. Μετά από λίγο, θα φτάσει το δίχως άλλο κι ο Οδυσσέας. Τουλάχιστον είναι παρήγορο το ότι ο θάνατος είναι κοινός για όλους και δεν πεθαίνουμε μόνο εμείς. Βλέπεις τον Ηρακλή και τον Μελέαγρο κι άλλους σπουδαίους άνδρες, οι οποίοι πιστεύω, ότι δεν θα δέχονταν να επιστρέψου στην ζωή, εάν αυτό επιτρέπονταν σ' αυτούς, υπό τον όρον να γίνουν δούλοι σ' ανθρώπους φτωχούς και ταπεινούς.

Αχιλλέας: Η συμβουλή σου είναι φιλική, αλλά εγώ ξέρω πως δεν παύει να με λυπεί η ανάμνηση της ζωής. Νομίζω δε ότι κι εσείς παθαίνετε το ίδιο και αν δεν το ομολογείτε, τόσο το χειρότερο, επειδή υποφέρετε σιωπηλά.

Αντίλοχος: Όχι, Αχιλλέα. Είναι καλύτερο αυτό που κάνουμε, επειδή βλέπουμε ότι δεν ωφελεί να μιλά κανείς. Γι' αυτό προτιμούμε να σιωπάμε και να υπομένουμε, για να μη γελούν τουλάχιστον εις βάρος μας, όταν θα μας ακούνε να επιθυμούμε ότι κι εσύ.

Πηγές

ehw.gr | livepedia.gr | el.wikipedia.org | athriskos.gr | «Λουκιανού άπαντα» (Μετάφραση Ιωάννη Κονδυλάκη) | «Λουκιανού εκλογές» (ΟΕΔΒ, 1985) | «Νεκρικοί διάλογοι» (Μετάφραση Πότη Πεφάνη και Κώστα Παπαδημητρίου, 1932)